

BEHŮ
CÍ
Z

OPRA
VKA
PENĚZ
OD STÁTU
JOSEF TĚTEK

BRAINS Publishing

BITCOIN: ODLUKA PENĚZ OD STÁTU

Josef Tětek

BRAIINS

Česká firma působící na globální úrovni, která svými produkty posouvá bitcoin dopředu. Od operačního systému Braiins OS+ pro ASIC minery, nástroje Farm Proxy k agregaci jejich těžebního výkonu přes Braiins Pool – první těžební pool na světě – až po protokol Stratum V2, který zásadním způsobem vylepšuje infrastrukturu těžby bitcoinu.

PROJEKTY BRAIINS

BRAIINS OS+

FARM Proxy

STRATUM V2

BRAIINS POOL

Formerly **Slush Pool**

Obsah

O knížce a autorovi	7
Dominik Stroukal: Myšlenky, kterým se tu daří	9
Úvod	11
Slovníček pojmů	13
I. Rakouská škola ekonomie: Co má společného s Bitcoinem?	15
II. Bitcoin a časové preference	25
III. Bitcoin a monetární historie	37
IV. Bitcoin: Odluka peněz od státu	65
V. Proč jenom Bitcoin?	98
Kam dál?	113

O KNÍŽCE A AUTOROVI

Jednotlivé kapitoly této knížky vycházely v období května až srpna roku 2020 na stránkách Alza.cz. Oproti původní verzi byly texty v knížce editovány pro lepší srozumitelnost.

Knihu si můžete stáhnout v elektronické verzi na stránkách Odlukapenez.cz.

Josef Tětek je ekonom s dlouhodobým zájmem o problematiku peněz a Bitcoinu. Josef je ambasador hardwarové peněženky Trezor, člen Liberálního institutu a autor Stackuj.cz Podcastu. Na Twitteru jej můžete sledovat pod účtem @SatsJoseph.

DOMINIK STROUKAL: MYŠLENKY, KTERÝM SE TU DAŘÍ

Není náhoda, že držíte v rukou knihu o svobodných penězích ve svobodném světě a že je napsaná česky. Myšlenkám svobodných peněz obecně, nejen Bitcoinu, tu bylo věnováno spoustu času a péle. Dnes, když se na Bitcoin hledí spíše jako na investiční aktivum, můžeme snadno zapomenout, že v jeho DNA je ušlechtilá snaha o lepší svět pro nás pro všechny. Snaha o odluku peněz a státu. Je to idea, která je jednou z celé plejády odluk od státu, jež z naší společnosti dělají společnost svobodnější, civilizovanější a bohatší. Jsou to myšlenky zástupu ekonomů tzv. rakouské tradice, kteří s neutuchajícím nasazením už půl druhého století vysvětlují mimo jiné také to, jak vitální jsou pro nás pro všechny dobré peníze. A takové peníze neumíme centrálně plánovat. Musí být svobodné, mimo dosah státu. Právě jste otevřeli knihu autora, jenž stojí na ramenou velikánů, kteří tomu dobře rozuměli a rozumí.

Rakouská ekonomická škola a argumenty pro odluku peněz a státu mají v České republice (a na Slovensku) tradici, kterou nám můžou závidět nejen Rakušané, ale téměř všude po světě. Ještě před revolucí lidé jako Tomáš Ježek překládali tajně Hayeka a po revoluci se celá řada lidí inspirovaných rakouskou ekonomickou školou dokonce dostala na důležité státní posty. Prezident Václav Klaus svého času dával novoroční projevy před knihovnou, ve které bylo přesně za ním vidět Misesovo Lidské jednání. (Kéž by to ale bylo vidět víc v reálné politice.) Promořenost (jak je dnes populární říkat) rakouskými myšlenkami ale byla v Československu vysoká.

Velice brzy vznikl Liberální institut a začal chrlit literaturu, zvat do Prahy známé tzv. rakouské ekonomy nejen ze Spojených států a autoři jako Ludwig von Mises, Murray Rothbard, Henry Hazlitt, Paul Heyne nebo i mladý Johan Norberg se dostali do povinné literatury kurzů na Vysoké škole ekonomické v Praze i jinde. Josef Šíma, Dan Šťastný, David Lipka,

Jiří Schwarz a další se nebáli a nebojí na univerzitách podrobovat texty rakouských ekonomů důkladné kritice, což byl nejlepší způsob, jak poznat, že jejich myšlenky jsou skutečně konzistentní a dávají smysl. Spolu s Mises.cz a následně znovuzrozeným Liberálním institutem a samozřejmě slovenským INESS jsou v ČR a SR provozovány každoroční letní školy a další akce spojené se studiem rakouských myšlenek. Na VŠ CEVRO Institut jezdí pravidelně velikáni rakouské školy jako Pete Boettke, David Schmitz, Mike Munger a další. A mohl bych pokračovat ještě hodně dlouho.

S takovým podhoubím není divu, že se u nás tolik a tak rychle dařilo Bitcoinu. Není to náhoda.

– Mgr. Ing. Dominik Stroukal, Ph.D.

Dominik Stroukal je hlavní ekonom Platební instituce Roger a vyučuje na VŠ CEVRO Institut. Má doktorát z ekonomie, vystudoval také mediální studia. Je autorem první české knihy o kryptoměnách *Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti* (2015, druhé vydání 2018).

ÚVOD

Bitcoin. Je tu s námi již přes 12 let. Většina lidí o něm slyšela, někteří jej vlastní, málokdo skutečně chápe jeho přínos. Mnozí uvěřili naivnímu výkladu, že Bitcoin je pouze jakýsi lepší PayPal – tedy něco jako globální platební systém bez cenzury. Za toto zmatení částečně může rozšířené označení „kryptoměna“ – měnou se přece platí! Většina kritiky Bitcoinu se pak odvíjí právě od tohoto mylného chápání: Bitcoin je kritizován pro nízkou transakční kapacitu, pro cenovou volatilitu, pro malou adopci obchodníky. Někteří původní zastánci Bitcoinu si dokonce v tomto poblouznění šli založit vlastní kryptoměny, které disponují výrazně vyšší transakční kapacitou (k údivu jejich tvůrců jsou však tyto kryptoměny k platbám používány ještě méně než Bitcoin).

Bitcoin není kryptoměna. Bitcoin jsou peníze. Začneme-li chápat Bitcoin touto optikou, vše do sebe zapadá. Dlouhodobý růst jeho ceny (či lépe řečeno: kupní síly), tendence jej spíše držet než utrácet, jeho „nudná“ monetární politika.

Ba co víc: Bitcoin jsou *nestátní* peníze. Jedná se o drzý pokus nastolit nový peněžní standard, aniž by se kdokoli ptal státu na svolení. Stát a peníze jsou zdánlivě nerozlučné. Obdobně nerozlučná však byla ve vztahu ke státu i církev, výroba a obchod, vzdělání či média. Jakkoli se to v posledních letech nemusí zdát, v dlouhodobém měřítku stát o svou moc nad institucemi přichází.

Třetí leden roku 2009 bude v budoucnu uváděn jako den, kdy nastal zvrát v monetární historii lidstva. Stát, ona „velká fikce, pomocí níž se každý snaží žít na úkor všech ostatních“ (Frédéric Bastiat), přichází o svůj nejcennější mocenský nástroj. A dostává jej zpátky společnost.

Tato kniha je rozdělena do pěti částí. První část představuje úvod do rakouské školy ekonomie, která je mezi zastánci Bitcoinu právem populární – jako jedna z mála si neudrhuje žádné posvátné státní krávy. Většina ekonomických pojednání o nestátních penězích pochází právě z řad příznivců rakouské školy ekonomie. Druhá část vysvětluje

termín časové preference a jejich vztah k povaze peněz. Třetí část seznamuje čtenáře s monetární historií lidstva a odvěkou tendencí vladařů zlehčovat a redefinovat peníze ke svému zájmu, kulminující v nastolení globálního standardu čistých fiat peněz. Čtvrtá část pojednává o povaze státu, o odlukách rozličných institucí od státu a o dopadu peněžní odluky. A konečně v páté části se zabývám otázkou, proč pouze Bitcoin má naději na úspěch, a nikoli tisíce ostatních „kryptoměn“.

V poslední sekci obsahuje kniha základní doporučení pro nakládání s Bitcoinem a odkazy k dalšímu studiu.

Děkuji Elkimovi za počáteční impuls k sepsání seriálu, ze kterého tato kniha vzešla. Děkuji Kicomovi za šíření povědomí o mých textech na Bitcoinovém kanálu. Děkuji Milianu Riedlovi za cenné rady při sestavování e-booku. A v neposlední řadě děkuji své ženě Aleně za podporu a cenné připomínky a dceři Karince za motivační bitcoinové obrázky.

Toto je nejtemnější hodina před úsvitem a nikdy bychom neměli podceňovat schopnost měnových orgánů vyrovnat se s nepřízní osudu.

– Gideon Gono

Gideon Gono, bývalý guvernér Centrální banky Zimbabwe na tiskové konferenci v roce 2005. Cenová inflace v Zimbabwe činila v této době 400 %; během dalších tří let vyrostla na 90 triliard procent.

SLOVNÍČEK POJMŮ

V této knížce se vyskytují termíny, se kterými se čtenář pronikající do kouzla Bitcoinu nemusel dříve setkat. Pro lepší orientaci v textu si je na tomto místě vysvětlíme.

Hodl – slangový termín pro dlouhodobou držbu bitcoinu. Vznikl díky překlepu slova „hold“ (anglicky držet) v nadpisu legendárního komentáře na fóru BitcoinTalk. Hodler je pak člověk, který dlouhodobě drží bitcoin.

Satoshi (zkráceně sats) – Satoshi Nakamoto je tvůrce Bitcoinu. Po Satoshim je také nazvána nejmenší jednotka bitcoinu: 1 bitcoin je 100 000 000 satoshi, 1 satoshi je 0,00000001 bitcoinu.

Bitcoin/bitcoin – Bitcoin s velkým B je označením pro technologii/protokol; bitcoin s malým b je označením pro peněžní jednotku. Příklad: „Nedávno jsem objevil Bitcoin a nyní je mým cílem hodlovat alespoň jeden bitcoin.“

DCA – Dollar cost averaging neboli strategie pravidelných nákupů bitcoinu neohledně na aktuální cenu.

Stacking sats – slangové synonymum DCA, doslova se jedná o „štosování satů“ neboli přikládání dalších a dalších drobných jednotek bitcoinu do vlastní peněženky. Oproti DCA nemusí být *stacking* pravidelný (štosovat se dá dobře při cenových propadech – tzv. *buying the dip*) a ani se nemusí jednat o nákupy (štosovat se dá např. prací placenou v bitcoinu).

Fiat – státní peníze vznikající z příkazu. Z latinského *fiat* = budiž. Nejčastěji používán jako termín pro papírové peníze, nekryté drahými kovy.

Citadela – *Bitcoin Citadel* má původ ve vtipu z roku 2013 z internetového fóra Reddit. V jednom postu zde „cestovatel z budoucnosti“ předpověděl, že v roce 2025 budou žít hodleři v uzavřených komunitách a zbytek

světové ekonomiky skončí v troskách. Termín byl zpočátku brán pouze jako meme (vtip), v posledních letech začíná termín nabývat význam disentu – postupného odvracení od fiatů a mocenského společenského uspořádání a organizaci vlastního života okolo principů dobrovolnosti a dlouhodobého horizontu rozhodování (tzv. nízkých časových preferencí).

I. RAKOUSKÁ ŠKOLA EKONOMIE: CO MÁ SPOLEČNÉHO S BITCOINEM?

Rakouská škola bývá mezi příznivci Bitcoinu často skloňována. Nejznámější propagátoři jako Saifedean Ammous či Stephan Livera se k „rakušanům“ sami rádi hlásí. Jaké jsou hlavní myšlenky rakouské školy a co má vlastně společného s Bitcoinem?

Proč vlastně „rakouská“ škola?

Rakouská škola ekonomie nemá s dnešním Rakouskem paradoxně již nic společného. Počátky této ekonomické školy sahají do druhé poloviny 19. století, kdy Carl Menger publikuje *Zásady ekonomie*. Mengerova kniha a myšlenky v ní obsažené byly revoluční, a to doslova – stály totiž na počátku marginalistické revoluce. Nejednalo se však o revoluci s molotovem v ruce, nýbrž o zásadní změnu v ekonomické analýze lidského jednání. Dřívější ekonomové vysvětlovali hodnotu zboží a služeb pomocí nákladů. V rámci této nákladové teorie hodnoty zároveň uvažovali o statcích v kontextu ucelených tříd, nikoli jednotlivých statků. Tento přístup nicméně produkoval očividné paradoxy: jak to, že jsou diamanty dražší než voda, ačkoli voda je mnohem užitečnější? Jak to, že neopracovaný zlatý valoun může šťastnému nálezci koupit celý pracně postavený dům?

Na scénu přichází Carl Menger, který vysvětluje, že lidé hodnotí statky nikoli podle vynaložených nákladů, ale podle toho, jak dobře uspokojují jejich subjektivní potřeby. A nehodnotí třídy statků, nýbrž mezní přírůstky statků. Jinými slovy, člověk neporovnává vodu a diamanty jako třídu, nýbrž porovnává například dodatečný litr vody s dodatečným karátem diamantu. Voda jako třída je velice užitečná – není však příliš vzácná a je snadné uspokojit si potřebu žízně. Diamanty jako třída sice nejsou oproti vodě tak užitečné, nicméně jako mezní jednotky jsou velmi vzácné a vysoce poptávané pro uspokojení potřeb estetiky, investic a v průmyslovém využití.

V češtině našťestí máme rozlišování mezi Rakouskem a Austrálií snadné. Pozor ale na ekonomiku (hospodářský subjekt, například země) a ekonomii (společenská věda)!

Na Mengera navázali další autoři s rakouským původem: Eugen von Böhm-Bawerk, Ludwig von Mises, Friedrich August von Hayek. Poslední dva emigrovali před druhou světovou válkou do Spojených států a Anglie, v Rakousku tato tradice následně zanikla a dále byla udržována zejména ve Spojených státech (institucemi jako Mises Institute a na některých univerzitách), silné zázemí má i v porevoluční České republice.

Je pozoruhodné, že s marginalistickou teorií hodnoty přišli nezávisle na sobě tři ekonomové: Carl Menger, Léon Walras a William Jevons. Jedná se o pěkný příklad tzv. konvergentní evoluce, kdy se stejnými vstupy dospějí vědci (či přírodní síly) ke stejnému výsledku. Marginalistická teorie hodnoty se následně stala základem moderní ekonomie a nákladová teorie hodnoty byla všeobecně opuštěna jako neplatná.

i

Metodologický individualismus

Rakouská škola se vyznačuje silným důrazem na jednání jedince. Jsou to pouze jednotliví lidé, nikoli společenské instituce, kdo má preference a usiluje o jejich naplnění. „To, že existují národy, státy a církve, že existuje společenská kooperace, je patrné pouze v jednání konkrétních jednotlivců. Nikdo ještě nespátřil národ, aniž by viděl jeho členy,“ uvádí Ludwig von Mises v *Lidském jednání*.

Analýza všech ekonomických fenoménů, od rozhodování spotřebitelů přes inflaci až po teorii hospodářského cyklu, tak vždy začíná zkoumáním preferencí a incentív jedinců (např. podnikatelů či úředníků centrálních bank). Ano, jedinci mohou být ovlivnitelní a manipulovatelní davem či ideologií – vždy to však jsou v konečném důsledku konkrétní jedinci, kteří uvádějí do pohybu svá těla a dávají průchod svým myšlenkám. To, jak upozorňuje Mises, platí, i jedná-li člověk ve jménu státu: „Kat, nikoli stát popravuje zločince.“

Podstata rakouské školy

Rakouskou ekonomickou školu můžeme pro potřeby tohoto textu charakterizovat jako soubor poznatků o povaze lidského jednání a povaze světa, ve kterém jednání probíhá.

V prvé řadě je **lidské jednání** účelové chování jedince za účelem uspokojení subjektivní preference. Oproti zvířecímu konání se lidské jednání vyznačuje svou účelovostí – člověk jedná s vědomým cílem, zatímco zvířata konají na základě instinktů a přímočarého uspokojení fyzických (či emocionálních) potřeb. Nepleťme si však jednání s „racionalitou“ – subjektivní potřeby určitého jedince a jednání k jejich uspokojení mohou být pro ostatní „iracionální“; to nicméně neznamená, že by daný člověk nejednal.

Jednající člověk se musí neustále potýkat s **faktory vzácnosti**. V tomto světě jsou vzácné zdroje, prostor a čas. Ekonomická aktivita je ve své podstatě permanentní snaha o uspokojení co nejurgentnějších potřeb za využití co nejméně zdrojů, prostoru a času.

Trh je systém pro vzájemnou koordinaci všech ekonomických aktérů (spotřebitelů, výrobců, investorů, obchodníků). Jedním z vedlejších důsledků trhu je, že faktory vzácnosti jsou alokovány efektivně (uspokojují co nejurgentnější potřeby za co nejmenšího plýtvání), a to vlivem existence zisků a ztrát.

Vládní zásahy do trhu zpravidla tento koordinační mechanismus rozhodí a produkuje neefektivitu a plýtvání faktory vzácnosti. Vládní řízení ekonomiky – socialismus – má konzistentní problém ve formě **nemožnosti ekonomické kalkulace**. Ta spočívá v tom, že bez volně vzniklých cen a informací v podobě zisku a ztráty není možné efektivně alokovat faktory vzácnosti, výsledkem je „tápání ve tmě“ (Mises) a postupný úpadek společnosti do chudoby, projídání dříve akumulovaného kapitálu.

Faktor času zavdává vznik **časových preferencí**. Preferuje-li člověk co nejrychlejší uspokojení potřeb, mluvíme o vysokých časových preferencích. Je-li naopak člověk ochoten odložit uspokojení potřeb do budoucnosti, mluvíme o nízkých časových preferencích. Časové preference jsou jedním z důvodů, proč je přirozená úroková míra pozitivní – věřitel totiž musí odložit uspokojení svých potřeb a za toto si po dlužníkovi žádá kompenzaci v podobě úroku. Dnešní svět nulových a negativních úrokových sazeb je v tomto ohledu naprosto absurdní.

Fanoušci Bitcoinu rádi mluví o nízkých časových preferencích (v angličtině *low time preference*), často v souvislosti s minimalizací spotřeby v současnosti, vložení ušetřených prostředků do bitcoinu, a následné čekání na budoucí zhodnocení (s vidinou výrazně vyšší spotřeby v budoucnu).

 Joseph Stackerman @SatsJoseph · Sep 6 ...

As of today, I am closer to 50 than 20. But I enjoy life much more than in my 20s and am more optimistic about the future than ever. Having a meaning in life, **low time preference** outlook, loving family and a Trezored sats are the ingredients.

3 1 98

 BitcoinSandy @SandyBitcoin · Sep 6 ...

Replying to @DatCryptoBoi @glennhodl and 2 others
Bitcoin with **low time preference** is the way

1 1

---

 surferjim is more stoked than you- regularly. @surfe... · Sep 5 ...

Replying to @ZeroShitCoins
This is both a great asset to those who understand, as well as a thorn in our sides because of the slow pace of ubiquitous adoption we know is inevitable.

This is why strong hands, a long vision, and a **low time preference** will be our lifeboats.

1

Nízké časové preference jsou mezi hodlery často skloňovaný termín.

Dalším důležitým poznatkem rakouské školy je, že **instituce jako právo, morálka, obchodní praktiky, jazyk se vyvíjejí evolučně**, na základě nezávislého jednání tisíců motivovaných jedinců; a mocenský zásah do této evoluce zpravidla plodí nečekané a zhoubné následky. Jedná se o „vyrostlé“ instituce, které je nemožné replikovat či zdokonalit „racionální intervencí“. Stejně jako cenový mechanismus a trh i další koordinační společenské instituce jsou důsledkem lidského jednání, ne však lidského plánu. Friedrich Hayek ilustruje tento spontánní řád na příkladu krystalů: ačkoli známe jeho strukturu, je téměř nemožné stvořit krystal skládáním jednotlivých atomů. Můžeme však vytvořit podmínky, za kterých proběhne proces, jehož výsledkem je formace krystalu. Pochopení tohoto principu je klíčem k tomu, jak má vypadat hospodářská politika, jež je v souladu s volným trhem: ta má pouze vytvořit vhodné podmínky (vláda práva, ochrana soukromého

vlastnictví) a dále nechat lidi na pokoji (taková politika se také označuje termínem *laissez-faire*).

Ceny: systém přenosu informací

Jedním z přelomových textů rakouského ekonoma Friedricha Hayeka je *Využití znalostí ve společnosti*. V tomto článku se Hayek zabývá problémem přenosu informací v komplexním, neustále se měnícím, decentralizovaném systému, jakým je lidská společnost. Snaha o agregaci informací do centrálního bodu, který by na jejich základě plánoval hospodaření, nutně selhává.

Každá ekonomika se podle Hayeka potýká s otázkou, „jak zajistit nejlepší použití zdrojů, které jsou známy jakémukoli členu společnosti, a to k cílům, jejichž relativní důležitost znají pouze tyto jedinci. Pokud to řekneme zcela stručně, jde o problém zužitkování znalostí, které nejsou nikomu dány ve svém celku“.

Tento problém řeší koordinační mechanismus zvaný cenový systém. Vlivem vzájemného působení relativních cen mohou výrobci, investoři, obchodníci a spotřebitelé sladit své konání tak, aby dosáhli co nejefektivnějšího uspokojení potřeb. Je-li zapotřebí s určitým zdrojem v jednom odvětví šetřit kvůli jeho relativní vzácnosti či hodnotnějšímu využití v jiném odvětví, vše, co k přenosu této informace stačí, je změna jeho ceny. Je-li zapotřebí uspokojovat jiné potřeby než dříve, cenový systém tuto informaci přenesení napříč obchodníky, investory, výrobci a dalšími relevantními agenty. Podnikatelé cenovému mechanismu naslouchají proto, aby dosáhli zisku; spotřebitelé, aby uspokojili co nejvíce svých potřeb. Není zapotřebí žádné centrální koordinace či donucení. Těmi je tento koordinační mechanismus pouze narušován a činěn neefektivním.

Využití znalostí ve společnosti zmiňuje i Jimmy Wales, zakladatel Wikipedie. Uvádí ji coby hlavní inspiraci pro vybudování encyklopedie, kam může každý přispět svou troškou.

Rakouská teorie hospodářského cyklu

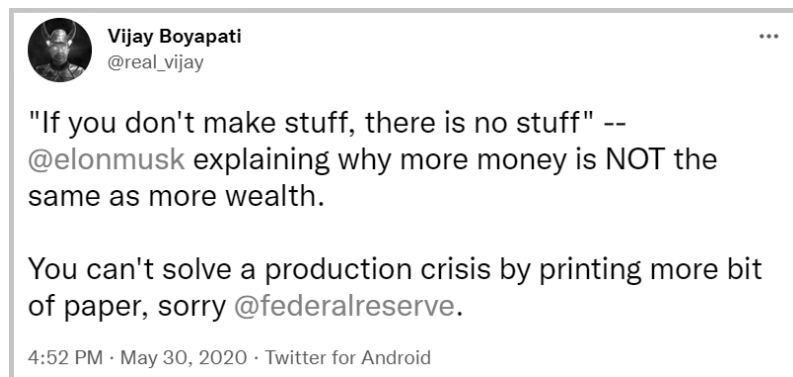
Jedním z nejznámějších přínosů rakouských ekonomů (zejména Hayeka a Misesa) je tzv. rakouská teorie hospodářského cyklu. Jedná se o teorii, která v sobě kombinuje většinu výše uvedených poznatků (čas, vzácnost, subjektivní preference, cenový mechanismus...). Vzhledem ke komplexnosti této teorie bude pro její pochopení nejlepší, když si ji rozdělíme do dílčích výroků:

1. Dnešní peníze vznikají a do ekonomiky se dostávají pomocí úvěrů; cena úvěru se vyjadřuje ve formě úroku.
2. Centrální banky zpravidla provádějí měnovou politiku regulací úrokové míry.
3. Regulace úrokové míry zpravidla stlačuje úrok pod úroveň, jaká by nastala na volném trhu (bez regulace úroku); pokud by centrální banka stanovovala úrok vyšší než tržní, pak by ve skutečnosti nic neregulovala (banky by si jednoduše půjčovaly vzájemně a od spořitelů za nižší míru, než jakou by svými operacemi cílila centrální banka).
4. Tím, že je úroková míra nižší, než jaká by převládala na trhu, si půjčuje více investorů a firem a rozjíždí se více podnikatelských záměrů – úvěrová expanze nastartovala ekonomický boom.
5. Boom byl způsoben umělou úvěrovou expanzí, nikoli vyšší poptávkou po nových projektech (např. nových domech). Dokončené projekty se tak potýkají s malým odbytem, rozpracované projekty se dostávají do problémů, často chybí reálný kapitál na jejich dokončení a podnikatelé vyženou ceny vstupů nahoru. Vyšší spotřební inflace (vlivem většího množství peněz v ekonomice) nutí centrální banku zvýšit úrokové sazby ve jménu boje proti inflaci. Levný finanční kapitál byl pouze iluzí; po boomu tak dochází k bustě, tj. poklesu ekonomické aktivity a recesi.

6. Recesi centrální banka často „léčí“ opětovným snížením sazeb a celý cyklus se nastartuje odznovu (poznámka: nyní, po desítkách let této měnové politiky, jsou sazby centrálních bank na nule či pod nulou, takže již není kam snižovat).

Problematika hospodářského cyklu je samozřejmě mnohem hlubší, nicméně uvedené vysvětlení popisuje důvody neustálých cyklů alespoň v hrubých obrysech. Zkrátka dokud budeme mít centrální banky, bude docházet k dlouhým obdobím misalokace kapitálu a následně k očištným periodám. Monetární politika je tak zdrojem značného plýtvání kapitálem.

Elon Musk (v Joe Rogan Experience) shrnuje podstatu inflační iluze: „Když nevyrobíte věci, nejsou věci.“ Tj. když ekonomika neprodukuje reálné statky, netvoří peněžní stimuly žádné skutečné bohatství.

Soukromé peníze

Rakouští ekonomové nepřekvapivě nebyli zrovna fanoušci státního peněžního monopolu. Mises i Hayek zažili výmarskou hyperinflaci a správně identifikovali její původ v bezbřehém tisku peněz centrální bankou. Hayek vydal roku 1976 knížku *Soukromé peníze*, ve které argumentuje ve prospěch soukromě vydávaných peněz, které si vzájemně konkurují – a v rámci této soutěže neexistují žádné zákony o vynuceném oběhu peněz.

Pozoruhodná je rovněž publikace Murrayho Rothbarda *Peníze v rukou státu* (1963), ve které analyzuje historii peněžního uspořádání Spojených států, od vzniku centrálního rezervního systému Fed (1913) až po „papírový dolar“ bez návaznosti na zlato (po roce 1971). Rothbard, stejně jako většina dalších rakouských ekonomů, považoval za jediné pravé peníze historii a trhem prověřené zlato. Přesto jsou argumenty Hayeka i Rothbarda velmi dobře aplikovatelné i na bitcoin, jenž se – obdobně jako zlato – vyznačuje nezfalšovatelnou vzácností a ke svému fungování nepotřebuje žádnou centrální autoritu.

Ekonomie jako nepostradatelný rámec

Na rozdíl od ekonomie hlavního proudu (keynesiánství, neoklasická škola, chicagská monetaristická škola a další) nestaví rakouská škola na matematické formalizaci, velkém množství předpokladů (často nereálných) a nezplošťuje ekonomické fenomény do agregátních makroekonomických ukazatelů.

I vlivem své odlišné metodologie je rakouská ekonomická škola analytický rámec, který přináší množství cenných poznatků. Analýzou individuálních jednání a incentív dokáže vysvětlit, proč centrální plánování ve všech oblastech vždy vede k selhání – ať už se plánovači snaží řídit pracovní trh, městskou výstavbu, či samotné peníze.

Nekompromisní přístup k analýze lidského jednání může ekonoma přivést k poznatkům, které působí kontroverzně až hereticky. Vede-li mocenské řízení ke škodlivým výsledkům, k čemu vlastně potřebujeme stát? Odpověď na tuto otázku však již neposkytují ekonomové, nýbrž političtí filozofové – není proto překvapením, že Mises, Hayek, Rothbard i další „rakušané“ se kromě ekonomie věnovali i filozofii klasického liberalismu a libertarianismu. Jejich díla jako *Liberalismus* (Mises), *Cesta do otroctví* (Hayek) a *Manifest svobody* (Rothbard) tak staví na ekonomické kritice socialismu, kterou doplňují o kritiku z pohledu obhájce svobody a lidských práv.

Rakouská ekonomická škola je tak kromě solidní ekonomické analýzy i důležitým argumentačním aparátem pro všechny nepřátele státní zvlůle. Ukazuje totiž, že zaštiťování se bohulibými záměry, jako jsou podpora chudých a bezmocných, jsou jen prázdná zástěrka, pod níž zpravidla leží jiné, mnohem přízemnější zájmy jejich propagátorů.

Ekonomové rakouské školy již 150 let dokazují, že tržní uspořádání je jediné myslitelné uspořádání slučitelné s prosperitou a civilizací. Snaha o mocenské řízení společnosti vždy a všude selhává a vede k chudobě, hladu a válce. Ke skutečně volnému trhu jsou zapotřebí i tržně vznikající peníze. Takovými tržními penězi se čím dál více zdá být bitcoin, a nová generace rakouských ekonomů bitcoinu proto věnuje značnou pozornost.

II. BITCOIN A ČASOVÉ PREFERENCE

Proč mají někteří lidé krátký horizont rozhodování? Jaký vliv na rozhodování v čase mají inflační peníze; a jaký naopak deflační peníze? Časové preference jsou jednou z nejzajímavějších oblastí při zkoumání lidského jednání. A jsou i velmi užitečné na cestě k pochopení hodnoty Bitcoinu.

Co jsou časové preference?

Člověk žije ve světě vzácnosti a každý akt jednání se musí se vzácností potýkat. To platí i v případě jedince s neomezenými penězi a materiálním bohatstvím – i boháč čelí vzácnosti místa (nemůže být na více místech najednou) a času (má k dispozici pouze 24 hodin denně a je smrtelný). V této kapitole si rozebereme čas a jeho vliv na lidské jednání.

„Uspokojení potřeby v bližší budoucnosti je, za jinak stejných okolností, dána přednost před uspokojením ve vzdálenější budoucnosti. Současné statky jsou hodnotnější než budoucí statky.“

– Ludwig von Mises

Ludwig von Mises (1881–1973) byl ekonom, politický filozof, historik. Autor vlivného pojednání o ekonomii *Lidské jednání* (Human action). Společně s F. A. Hayekem rozpracoval rakouskou teorii hospodářského cyklu. Mezi další vlivná díla patří knihy *Liberalismus*, *Socialismus* či *Byrokracie*.

Základní aspekt rozhodování v čase je tento: člověk zpravidla preferuje uspokojovat své potřeby spíše dříve než později. To platí zejména za předpokladu „ceteris paribus“, za jinak nezměněných okolností. Mám-li na výběr dát si pivo dnes, či zítra – a nic dalšího s tím související se nemění – pak si budu chtít vypít pivo dnes. Tento výrok platí univerzálně, tj. o veškeré možné spotřebě. Jak je to možné? Inu, každý člověk je smrtelný a čelí stejně neúprosnému plynutí času. K uspokojování preferencí dochází v prostředí nejistoty a limitovaného

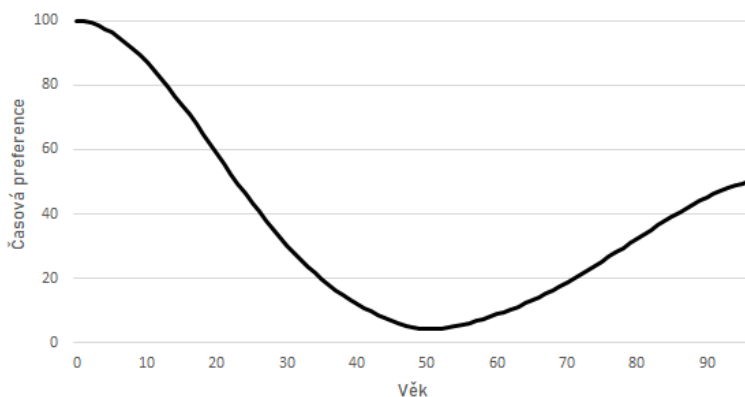
času – a proto musí nutně platit, že *ceteris paribus* je vždy pro člověka lepší uspokojit svou potřebu dříve nežli později.

Pravá zábava nicméně začíná ve chvíli, kdy *ceteris paribus* přestane platit – jakmile se mění okolnosti při rozhodování v čase, začínají se projevovat časové preference. Jednoduchý příklad: dostanete na výběr, zda chcete 100 korun dnes, či 100 korun za rok. Za stejných okolností budete vždy preferovat 100 korun dnes. Je-li však nabídka 100 korun dnes či 105 korun za rok, možná už budete preferovat čekání. S některými jedinci odměna 5 % za rok nehne; 20 % ale už ano. Míra, v jaké preferujeme současné statky vůči budoucím, jsou právě ony časové preference.

Vysoké časové preference znamenají, že chci uspokojovat spíše dnešní potřeby a budoucnost výrazně diskontuji (nepovažuji ji za příliš důležitou).

Nízké časové preference znamenají, že současná spotřeba nemá v mém jednání tak vysokou váhu a budoucnost diskontuji jen mírně.

Časové preference v průběhu života

Vývoj časových preferencí v životě produktivního jedince. Slouží jen pro představu, není založen na exaktních datech.

Časové preference se v průběhu života vyvíjejí. Malé děti ještě nechápuo plynutí času a nemají příliš trpělivosti – nejvyšší hodnotu pro ně představuje spotřeba v současnosti. S přibývajícím věkem a moudrostí člověk již chápe nutnost úspor a plánování do budoucna – časové preference klesají. A v posledních dekádách života zase chytá „druhou mízu“, kupuje si kabriolet a ztrapňuje své děti (na druhé straně jim chce něco odkázat, časové preference se tudíž již nevracejí na úroveň dětských let).

Vysoké časové preference, jejich příčiny a důsledky

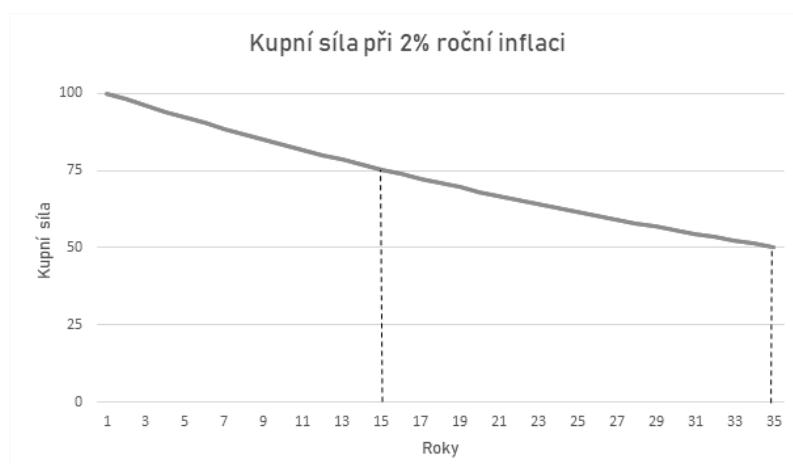
Plazíte se po poušti a umíráte žízní. Narazíte na stánek s limonádou, kde se prodává sklenice orosené oranžády za 10 milionů satoshi. Koupíte? Ano, protože v daný moment máte velmi vysokou preferenci uspokojit svou žízeň v co nejkratším čase. Sklenice limonády má pro vás vyšší hodnotu než obří částka, kterou za ni vynaložíte.

Vysoké časové preference se vyznačují právě takovým upřednostňováním aktuální potřeby před náklady, které uspokojení oné potřeby obnáší. Kromě akutní tělesné potřeby může být příčinou i mentální slabost vůči pokušení: alkoholismus, braní drog či nevěra jsou typickým příkladem vysokých časových preferencí – vyjmenované aktivity mohou přinášet intenzivní krátkodobé potěšení, avšak za cenu vysokých dlouhodobých nákladů (zničené zdraví či rozpadlá rodina).

Zatímco mentální slabost může zavařit konkrétním jedincům, na celospolečenské úrovni se nejedná o hlavní příčinu vyšších časových preferencí. Na úrovni společnosti může za vyšší časové preference nejistota ohledně budoucnosti, zejména co se týče vlastnických práv, pevnosti měny a právního prostředí. Jak zmiňuje Hoppe v knize *Demokracie: Bůh, který selhal*, soukromý zločin (zloději, mafie) paradoxně není hlavním ohrožením vlastnických práv – tím je spíše systematické narušování vlastnictví ze strany státu. Zdanění,

inflace a proměnlivá legislativa jsou dle Hoppeho hlavní příčinou celospolečenského zvyšování časových preferencí.

Jelikož tento text nemá ambici být politicko-filozofickou rozpravou, věnujme se z vyjmenovaných pouze problému inflace. Čtenář možná tuší, že většina centrálních bank světa má stanovené tzv. inflační cíle, které, jak termín napovídá, představují cíl ohledně toho, jaká má být inflace spotřebních cen (tj. meziroční zdražení typického spotřebního koše). Rozšířený je inflační cíl ve výši 2 % ročně. Co taková inflace udělá s kupní silou peněz?

Dvě procenta ročně nezní jako příliš. Dlouhodobě však způsobuje silnou erozi kupní síly.

Taková inflace sníží během 15 let kupní sílu o čtvrtinu a během 35 let o polovinu. V dnešním světě, kde na běžných ani spořicíh účtech nedosahuje úročení zpravidla ani 1 %, způsobuje tato míra inflace změnu časových preferencí – úspory ve státní měně nemají dlouhodobě smysl, jelikož tím člověk připravuje sebe a svou rodinu o kupní sílu. Musí buďto rizikově investovat, či utrácet v současnosti.

Nízké časové preference, jejich příčiny a důsledky

Nízké časové preference označuje Hoppe za civilizující proces: nižší časové preference a s nimi spojené úspory vedou k investicím do výrobních procesů, k dlouhodobému plánování, spolupráci a míru. Konflikt totiž zvyšuje míru nejistoty v budoucnosti – a tuto nejistotu se snaží lidé s nižšími časovými preferencemi snížit, jelikož kladou na prosperitu v budoucnosti vysoký důraz.

Nízké časové preference v praxi znamenají, že si rádi počkáme na budoucí uspokojení našich potřeb, pokud jako odměnu za čekání obdržíme v budoucnu buďto více statků, anebo statky o vyšší kvalitě. Tím, že rostou výrobní kapacity a investuje se do kvalitnější produkce, rostou i reálné mzdy a reálné bohatství – lidé mají k dispozici lepší zdravotní péči, kvalitnější potraviny, lepší životní prostředí (a naopak komunistické země se Sovětským svazem v čele měly notorické problémy se znečištěním).

Pro pozorného čtenáře nebude překvapením, z čeho nízké časové preference vyplývají:

- Jistota vlastnických práv – možnost efektivní ochrany před soukromými zločinci a minimální úroveň zdanění ze strany státu.
- Vláda práva – země s vyšší úrovní smluvní jistoty a decentralizovaným zvykovým právem, tak jako byla po staletí Anglie a její kolonie (vč. Spojených států).
- Neinflační povaha peněz – v minulosti zejména peníze sestávající ze zlata a stříbra (kupříkladu Švýcarsko opustilo zlaté krytí franku až v roce 1999).

Země, ve kterých se tyto tři aspekty spojí, zažívaly v minulosti zlatou éru prosperity, dobrým příkladem je americký Pozlacený věk (*Gilded Age*)

v letech 1870–1900, kdy se Amerika rapidně proměnila z převážně zemědělské ekonomiky na průmyslovou velmoc.

Povaha peněz je dost možná tím nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím celospolečenskou výši časových preferencí. Inflační daň je jedna z nejméně spravedlivých daní, jelikož největší měrou dopadá na ty nejchudší, kteří se nedokážou vůči inflaci chránit na finančních trzích. Inflační peníze rovněž umožňují rekordní úroveň státního zadlužení, jelikož centrální banky patří mezi největší držitele státních dluhopisů.

Jinými slovy: chceme-li žít ve společnosti nízkých časových preferencí, odeberme peníze z rukou státu.

Časové preference, zlato a bitcoin

Ekonomové rakouské školy vybízejí k návratu ke zdravým penězům (*sound money*) již desítky let. Rothbardovy *Peníze v rukou státu* z 60. let či novější de Sotovy *Peníze, banky a hospodářské krize* volají po návratu ke zlatu coby historií ověřeným penězům, na které mají státy jen minimální vliv.

Hlavním argumentem pro nestátní peníze je zamezení ničujícímu cyklu úvěrových expanzí a následných recesí, které jsou důsledkem státní monetární politiky. Tyto cykly způsobují masivní plýtvání kapitálem a motivují společnost zaujímat krátkodobější horizonty rozhodování – zvyšují časové preference. Naopak monetární politika mimo státní dosah je pak v souladu s nižšími časovými preferencemi.

Jinými slovy, potřebujeme peníze s predikovatelnou měnovou politikou. Po tisíce let jimi bylo zlato. I zlato nicméně procházelo v průběhu historie nabídkovými šoky (objevem nových velkých nalezišť, které způsobily erozi kupní síly). Avšak bitcoin má svou měnovou politiku dopředu danou a prakticky nezměnitelnou.

Kromě rigidnější měnové politiky má bitcoin oproti zlatu i další zásadní výhody:

- **Převoditelnost:** bitcoin je nehmotný a je tak možné s jeho pomocí přesouvat libovolnou hodnotu napříč zeměmi.
- **Ověřitelnost:** falešné zlato běžný člověk snadno neodhalí, falešný bitcoin (např. Bitcoin Cash) odhalí každý během pár sekund; provozem bitcoinového uzlu má každý možnost plného dohledu nad pravidly v síti.
- **Škálovatelná suverenita:** zlatou minci je snadné si držet ve vlastní úschově – tunu zlatých cihel už těžko; vzhledem k nehmotné povaze Bitcoinu je možné uchovat si suverenitu i ve škále – ať už člověk drží drobné či miliardy.
- **Nekonfiskovatelnost:** při útěku z nacistických a komunistických zemí představovalo zlato zaříté v kabátě často jedinou možnost, jak zachránit rodinné úspory – taková metoda je samozřejmě velmi náchylná ke konfiskaci; bitcoin je při využití adekvátních postupů nekonfiskovatelný (multisig schémata, Shamir backupy, timelock transakce atd.).
- **Antifragilita:** Bitcoin jako ekosystém je příklad pozoruhodného fenoménu „antifragility“ – jedná se o věc, kterou posilují neustálé útoky, hacky a vnitřní spory; zlato na druhou stranu bylo „pouze“ robustní – plnilo svou roli uspokojivě po tisíce let, ale nakonec bylo státy ovládnuto (více o bitcoinové antifragilitě se dočtete v článku *Parker Lewis: Bitcoin is Antifragile* – naleznete na stránkách unchained-capital.com).
- **Ekologie:** moderní těžba a zpracování zlata představuje plnohodnotnou ekologickou katastrofu (doporučuji přednášku s názvem *Bitcoin vs Gold* z konference Baltic Honeybadger, naleznete na Youtube), zatímco bitcoinová těžba pouze spotřebovává elektřinu – a to čím dál více z obnovitelných zdrojů (v případě hlubšího zájmu googlujte články analytika Nica Cartera).

Abychom byli féroví, je zapotřebí zmínit i jednu zásadní nevýhodu Bitcoinu: nemá za sebou tisíce let historie. Nemá talebovský Lindy effect, který spočívá ve faktu, že dlouhodobě přežívší koncepty a technologie tu s námi budou ještě dlouhou dobu – protože zkrátka a dobře fungují. Nikdo nemůže se 100% jistotou tvrdit, že Bitcoin nenarazí při širší adopci na závažný problém – problematika suverénní správy privátních klíčů či udržitelnost těžařských odměn jsou aspekty, které spolehlivě vyřešíme až v delším období. Zlatou minci v peněžence pojme mentálně každý; satoshi v hardwarové peněžence zatím málokdo.

Lindy effect

i

Lindy effect je pravidlo popularizované filozofem Nassimem Talebem. Ve stručnosti praví, že technologie či instituce, které přežily již x let, pravděpodobně přežijí dalších x let. Tj. je-li tu s námi Bitcoin již 12 let, pravděpodobně tu s námi bude ještě dalších 12 let. Zlato má velmi silný Lindy effect, což je hlavní výhodou zlata vůči Bitcoinu.

Nyní k zásadní otázce: jaký má bitcoin vliv na časové preference, a to teď a tady?

Bitcoin je dlouhodobě deflační: množství jednotek v oběhu nebude od určitého momentu stoupat a nebude ani stagnovat – bude klesat. Vlivem občasných ztrát privátních klíčů a transakčních bugů je již nyní minimálně 1,5 milionu bitcoinů nadobro ztracených. Ačkoli tempo ztrát bitcoinů se s růstem jeho ceny snižuje (lidé si dávají větší pozor a mají k dispozici řešení, jako jsou Trezor a Shamir backupy), dlouhodobě může celkové množství bitcoinů v oběhu jen klesat.

Takto predikovatelná dynamika v celkové zásobě bitcoinů má pochopitelně svůj vliv na snížení časových preferencí těch, kdo bitcoin akumulují. Záměrně píše „*akumulují*“ v průběhovém čase – „OG hodlery“, kterým se poštěstilo koupit bitcoin před lety za 5 dolarů a od té doby pouze drží a zvolna odprodávají, nelze považovat za jedince

s nízkými časovými preferencemi v pravém významu termínu. Časové preference totiž v kontextu úspor určují, jak velké procento příjmu si člověk spoří – a pokud daný hodler nadále průběžně nespoří v bitcoinu, ale pouze pozoruje rostoucí hodnotu již dříve nakoupených bitcoinů, pak vlastně nízké časové preference nevykazuje.

Hodleři: máme nízké ČP!

Ekonom:

Čistým hodlerům možná vyšla brzká sázka na bitcoin, ale o tom časové preference nejsou. Nízké časové preference se projevují dlouhodobou úpravou jednání – například ve formě dlouhodobého „stackování satů“ – průběžných úspor do bitcoinu.

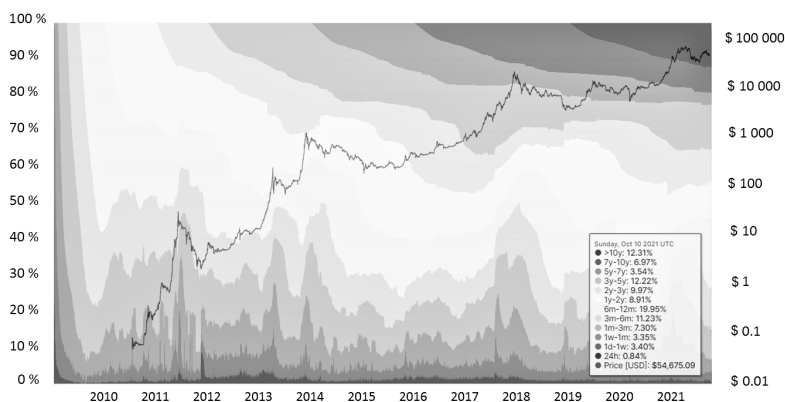
Naopak ti, kdo v bitcoinu dlouhodobě spoří a přemýšlejí nad tím, jak dále akumulovat (například přímou prací za satoshi), lze označit za jedince s nižšími časovými preferencemi, jelikož konzistentně činí volbu odložit svou spotřebu do budoucna.

Vzhledem k tomu, že v delším horizontu lze očekávat růst hodnoty bitcoinu, má to velice pozitivní vliv na úroveň časových preferencí těch, kdo se do bitcoinové králičí nory ponoří: existující držitelé přemýšlí nad tím, jak uspokojit své krátkodobé potřeby bez nutnosti

odprodávat své satoshi; a ti, kdo bitcoin teprve objevují, řeší, jak navýšit svou produktivitu a snížit svou spotřebu v zájmu co nejvyšší akumulace bitcoinu v době, kdy ještě není masově rozšířený.

Časové preference a fenomén hodlování

U bitcoinu máme možnost pozorovat časové preference v globálním měřítku a v reálném čase, a to ve formě stáří neutracených transakčních výstupů (*Unspent Transaction Output, UTXO*):

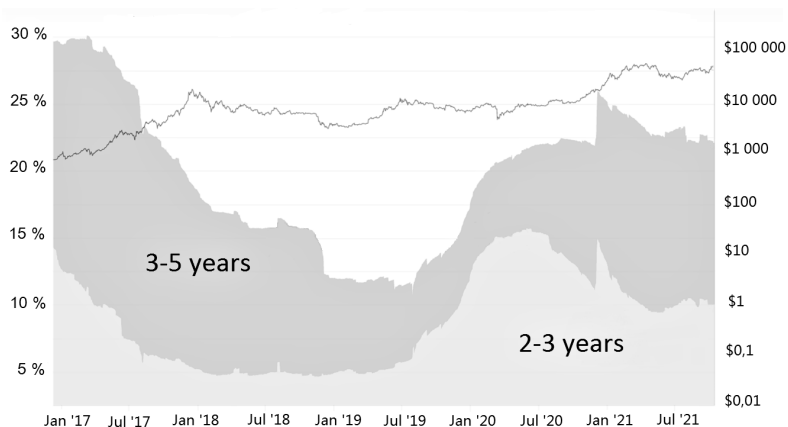

*Statistické rozdělení stáří neutracených transakčních výstupů (UTXO).
Zdroj: unchained.com/hodlwaves*

Stáří UTXO nám říká, jak dlouho leží jednotlivé bitcoiny na stejných adresách. Jakmile dojde k pohybu na novou adresu (typicky z důvodu obchodování či útratou za zboží), statistika stáří daných bitcoinů se opět počítá od nuly. S pomocí této statistiky vidíme, že krátkodobě (UTXO není starší než 3 měsíce) se hýbe okolo 15 % všech bitcoinů (cca 3 miliony bitcoinů) – a zbytek, tedy 85 % bitcoinů, leží na adresách po delší dobu, než jsou 3 měsíce. To je zajímavé samo o sobě – statistika nám napovídá, že bitcoiny se skutečně drží u lidí s nízkými časovými preferencemi a že je primárně „hodlován“, dlouhodobě držen.

Ještě zajímavější je sledovat vývoj UTXO ve stáří 2–5 let, což je aproximace hodlerů, kteří zároveň své coiny neztratili (lze totiž

předpokládat, že bitcoiny ležící na stejných adresách více než 5 let jsou dost možná nadobro ztraceny):

UTXOs ve stáří 2–3 a 3–5 let, v období leden 2017 až říjen 2021. Zdroj: unchained.com/hodlwaves

Na tomto grafu můžeme sledovat jednání bitcoinerů v různých fázích trhu. Na počátku roku 2017 (ke konci medvědího trhu) bylo okolo 30 % všech bitcoinů drženo v rozmezí 2–5 let. Tento poměr se koncem roku 2017 (na vrcholu cenové rally) snížil na 19 %: hodleři s vyššími časovými preferencemi prodali. V následném dvouletém medvědímu trhu (2018–2019) někteří rezignovali a poměr bitcoinů držených 2–5 let se snížil na 11 %. Od počátku roku 2020 pak vidíme, že čím dál větší podíl bitcoinů je opět držěn dlouhodobě, v říjnu roku 2021 to je okolo 21 % ze všech bitcoinů. A to i přes to, že cena mezitím urazila dalekou cestu od 3 tisíc k 60 tisícům. Zdá se, že během uplynulých let bitcoin stále více akumulují hodleři s nízkými časovými preferencemi, kteří drží bitcoin s dlouhodobým horizontem.

Bitcoin jako záchrana před degenerací

Časové preference se mohou zdát jen jako hezká teorie, která nemá přílišný dopad na skutečný život. Takový dojem by však byl daleko od pravdy. V životě občas pomáhá podstoupit od všedních záležitostí a učinit sebereflexi: proč vlastně jedním tak, jak jedním? A je to v mém nejlepším zájmu – dnes i za rok?

Lidé a komunity s delším rozhodovacím horizontem často dosahují mnohem vyšší prosperity než ti s krátkodobým výhledem. Vzdělání, péče o zdraví, finanční gramotnost: to vše vyžaduje dnešní střídmost v zájmu zítřejší prosperity. A my teď a tady máme obrovské štěstí, že můžeme sledovat a podílet se na rozvoji ekosystému, který se vzpírá obecnému trendu života na dluh a diskontování budoucnosti. Bitcoin jsou peníze budoucnosti, ve kterých můžeme spořit již dnes.

Časové preference jsou jedním z nejdůležitějších ekonomických konceptů, který je navíc velice praktický do života. To, jakým způsobem přistupujete ke svému zdraví, financím, rodině a přátelům, je často přímým důsledkem vašich časových preferencí. Úroveň časových preferencí a civilizovanost jsou dvěma stranami téže mince. Inflační státní peníze je nutné touto optikou považovat za nástroj civilizační degenerace. Bitcoin, na druhé straně, má potenciál nastolit nový zlatý věk, s vysokou mírou orientace společnosti na budoucnost.

III. BITCOIN A MONETÁRNÍ HISTORIE

Historie peněz nám dává jasnou lekci: nesvěřujte peníze centrální autoritě. Moc nad definicí a tvorbou peněz je příliš lákavá a dříve či později bude zneužita. Bitcoin představuje výstup z historického kolotoče neustálých redefinic peněz a zlehčování mincí – neučiníme-li chyby, před kterými nás historie varuje.

Proč se zabývat historií peněz?

„Monetární historie“ zní jako něco, s čím vás otravovali ve škole. Už jen při čtení toho termínu se vám lehce přivírají víčka a přemýšlíte, zda si raději udělat další kafe, anebo knížku raději hned zavřít s tím, že si ji dočtete jindy (nedočtete). Ale zkuste to vydržet a slibuji, že budete dobře odměněni. Dějiny peněz jsou neskutečná jízda srovnatelná s řaděním Johna Wicka. Dějiny peněz jsou plné naděje a zrady, pohádkového zbohatnutí a zdrcující chudoby, pravdy a lži. Chápete-li vnitřní logiku historického vývoje peněz, pochopíte i vnitřní logiku dnešních událostí. Jakkoli to mnozí neradi slyší, peníze jsou kriticky důležitým aspektem veškerého lidského jednání. Rozumíte-li penězům, získáte obří náskok v éře, kdy jedna éra peněz končí a jiná začíná.

STUDENT MONETÁRNÍ HISTORIE:

Tak hurá do toho!

Od komunismu ke kooperaci

Lidstvo v průběhu historie využívalo coby peníze všechno možné: mušle, opracovaná kamenná kola (*Rai stones*), dobytek, sůl, tabák. Zvláštní postavení v historii peněz nicméně vždy měly drahé kovy, zejména zlato a stříbro. Důvodem pro speciální postavení těchto kovů je, že nejlépe naplňují podstatu peněz.

Co jsou ale vlastně peníze?

Peníze jsou instituce, která vzniká při spolupráci většího množství lidí. Jakmile v lidském společenství začne docházet k dělbě práce (jedni se starají o obstarání potravy, druzí o nástroje, třetí o stavbu přibytku apod.), vzniká potřeba nějakým způsobem dělit plody práce mezi členy společenství. Komunismus, tj. solidární sdílení plodů práce v rámci komunity, funguje jen ve velmi omezené míře – typicky v rámci rodiny, příbuzných a dlouhodobě důvěryhodných přátel. I v takové komunitě je však komunismus shora omezen tzv. Dunbarovým číslem – lidský mozek není schopen udržet větší množství silných vztahů než zhruba 150. Větší komunity s hlubší dělbou práce (a koneckonců i komunistické komunity obchodující s vnějším světem) potřebují peníze proto, že jsou neutrální – alokace plodů práce se v peněžní ekonomice neodvíjejí od subjektivních emocí a vzájemné náklonnosti členů komunity, nýbrž od produktivity, užitečnosti a vzácnosti směňovaného zboží a služeb.

Peníze plní následující funkce, které jsou kriticky důležité pro další rozvoj lidského společenství:

Jsou **uchovatelem hodnoty**: řekněme, že Bob je schopný kovář a vyrábí nejlepší podkovy a meče v kraji. Má plnou spíž jídla, dostatek kvalitního ošacení a celkově se má fajn. Pokud by měl pracovat jen pro udržení životního standardu, stačilo by mu pracovat hodinu denně – tak by své podkovy a meče směnil za dostatek jídla a občasnou obměnu šatů. Větší množství jídla a oblečení nepotřebuje, akorát by mu je sežraly myši. Okolní komunita nicméně Bobovy podkovy a meče potřebuje (musí se vyzbrojit proti nájezdům barbarského kmene Fiatmanů) a v zásadě má dva způsoby, jak přimět Boba dál kovat: zotročit, nebo

motivovat. O problémech zotročení (tj. vynuceného komunismu) detailně pojednává kniha *Socialismus* od Ludwiga von Misese; zde pouze konstatujeme, že motivace je dlouhodobě lepší strategií pro Bobovu komunitu. Bob tudíž získává za své kovářské výrobky magickou věc, která mu umožní obdržet jídlo, ošacení a cokoli dalšího si bude přát kdykoli v budoucnosti – dostává peníze, které mu jím vytvořenou hodnotu uchovají do budoucna. Peníze jsou skvělým uchovatelem hodnoty proto, že mu je na rozdíl od potravin či šatů nesežerou myši. Mají vlastnost, kterou nazýváme *durabilita*.

Jsou **účetní jednotkou**, která umožňuje jak dělitelnost, tak i koncentraci: aby Bobovy peníze skutečně uchovaly hodnotu do budoucna, musí je ostatní lidé znát a přijímat, musí být schopni vyjádřit své zboží a služby v těchto penězích. To nutně neznamená, že Bobovy peníze jsou jedinou účetní jednotkou či že mají v čase neměnnou kupní sílu. V prostředí volného trhu (nikdo s hodnotou měny nemanipuluje vládními nařízeními atd.) se o kupní sílu a účetní vyjádření postarají ekonomické zákony. Pro potřeby Boba a jeho komunity je však podstatné, aby byly peníze dobře dělitelné, ale i koncentrovaly dostatek hodnoty v malém množství: zkrátka aby dokázaly zprostředkovat obchod jednoho hřebíku, ale i celého vagonu mečů. Stříbrné mince a zlaté cihly k tomuto účelu sloužily v průběhu historie velmi dobře.

Jsou **uniformní a snadno ověřitelné**: peníze slouží nejlépe svému účelu tehdy, když lidé nemusí u každého jednotlivého obchodu odhadovat, jakou kupní sílu vlastně konkrétní peněz má. To je problematické u instrumentů, které nejsou vzájemně stejné – např. jednotlivé krávy se dosti liší, co se týče věku a zdraví, mohou mít „skryté vady“. **Zlaté a stříbrné mince historicky tento problém řešily poměrně uspokojivě, nicméně s jedním zásadním háčkem: aby byly uniformní a snadno ověřitelné, bylo zapotřebí, aby jednotlivé mince razila a certifikovala důvěryhodná třetí strana.** Tou byl zpravidla vládce, kterému se tak dostala do rukou téměř neomezená moc (její povahu si vysvětlíme později).

Není náhodou, že Řecko a Řím se staly nejpokročilejšími civilizacemi světa. Na svém vrcholu totiž využívaly peněz, které velmi dobře splňovaly výše uvedené body, a umožňovaly tak prosperitu nejen vytvářet, ale i uchovávat a sdílet prostřednictvím obchodu.

Drachma, denár, solidus – tisíciletý kolotoč prosperity a úpadku

Řecko: drachma

Řecká drachma je jednou z prvních mincí v lidské historii. Původně (6. stol. př. n. l.) se jednalo o stříbrnou minci s obsahem 4,3 gramu stříbra. Ačkoli drachma byla základní mincí většiny městských států, existovaly i drobné mince (nejmenší hemitartemorion s obsahem 0,09 gramu stříbra) a velké medaile (dekadrachma s 43 gramy stříbra). Řecké stříbrné mince byly v oběhu stovky let, a to nejen ve středozeší, ale například i v daleké Indii. Dle historického výzkumu si řemeslník v Athénách pátého století př. n. l. vydělal denně 1 drachmu, která zajistila potraviny pro jednoho člověka na 16 dní.

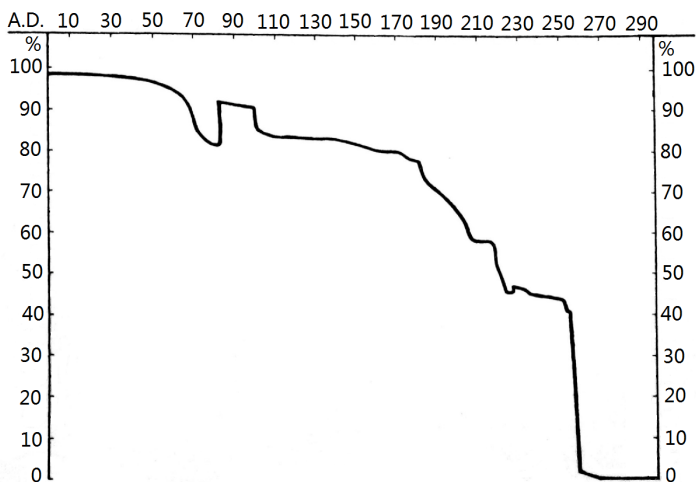
O zlehčování mincí v antickém Řecku se příliš nepíše – drachma byla poměrně stabilní peněžní jednotkou přesahující stovky let. Důvodem pro tuto stabilitu je dost možná konkurenční povaha městských států – žádný řecký stát neměl dlouhodobý monopol na tvorbu (a následné zlehčování) peněz.

Řím: denár a aureus

Denár byl, obdobně jako řecká drachma, základní stříbrnou mincí Říma. V oběhu byl přes 400 let, přesněji od roku 211 př. n. l. do roku 238 n. l. Denár měl zpočátku obsah 4,5 gramu stříbra a tento standard se udržel dvě stě let. Okolo přelomu letopočtů nicméně císař Augustus podlehl lákadlu **zlehčování mincí** – roztavení mincí a jejich opětovné ražby s nižším obsahem stříbra. Císař tak získal ze stejného množství drahého kovu větší množství mincí. A protože císař udával nominální hodnotu mince, důsledkem zlehčení mincí

bylo větší „bohatství“ císaře. Toto bohatství však nevzniklo z ničeho, jednalo se doslova o **uloupení kupní síly všech ostatních**. Jakmile si totiž obchodníci všimli nižšího obsahu stříbra v mincích, své zboží zdražili, aby za něj dostali stejné množství reálných peněz, tj. stříbra. A tyto vyšší ceny museli platit zejména pracovníci pobírající mzdu, která se nezvýšila.

Aureus, jak název napovídá, byl zlatou mincí raženou od prvního století př. n. l. do 4. století n. l. Původně byl definován jako 25 denárů – a zde už asi tušíte problém. S postupným zlehčováním denáru došlo i k postupným „úpravám“ v definici aurea. Julius Caesar razil aureus s obsahem 8 gramů zlata, Nero jej zlehčil na 7,3 gramu. Po vládě Marka Aurelia (jinak skvělého stoického filosofa) padl zlatý obsah mince na 6,5 gramu. Následně byl aureus přejmenován na solidus a obsah zlata snížen na 5,5 gramu. V roce 337 byl obsah snížen na 4,5 gramu – pořád byl však solidus relativně „solidní“ mincí, měl cenu 275 000 denárů! Denáry totiž v této době již neměly téměř žádný obsah stříbra, a tudíž ani téměř žádnou peněžní hodnotu.

Zlehčování mincí v antickém Římě, procento stříbra v mincích vyražených mezi lety 1 a 290 n. l. Zdroj: Butcher (2015): Debasement and the decline of Rome.

Ukázkovým příkladem zlehčování je mince antoninianus, která byla během 30 let odlehčena až k téměř nulovému obsahu stříbra:

DECLINE OF THE ANTONINIANUS

240's A.D. ~40% fineness

250's A.D. ~30% fineness

260's A.D. ~20% fineness

270's A.D. <5% fineness

*Antoninianus byla stříbrná mince s krátkou životností – během pouhých 30 let ztratila téměř veškerý obsah stříbra. Tomu se říká progresivní měnová politika!
Zdroj: Wikipedia.*

Obsah drahých kovů v římských mincích představuje dobrou reflexi celkového zdraví Říma. V dobách prosperity vladaře nenapadlo základní stavební kámen ekonomiky ničit zlehčováním. V dobách všeprostopující byrokracie, rozpínavosti a úpadku byla naopak mince první obětí, která následně dále uspišila rozklad impéria. Jak vidíme na grafu, z cesty zlehčování mincí se již nikdy nepovedlo vrátit – financování výdajů skrytým olupováním vlastního obyvatelstva bylo pro vladaře příliš velkým lákadlem, jakmile jej objevili.

Byzantská říše: solidus

S pozvolným rozkladem Říma se centrum evropské moci a civilizace přesunulo na východ, kde vznikla Byzantská říše. Vládci Byzantské říše pokračovali v ražbě zlaté mince solidus, a to o váze 4,45 gramu zlata.

Byzantský solidus se stal jednou z nejstabilnějších měn lidské historie – téměř bez známek zlehčování byl ražen 700 let, až do 10. století. Solidus byl mincí z téměř ryzího zlata – mince měla ryzost 23 karátů, tj. 96% obsah zlata. Zlehčování takové mince muselo být obřím lákadlem: proč by neměla mít o pár procent zlata míň? Toho by si přece nikdo nevšiml! Skutečnost, že solidus zůstal po tak dlouhou dobu stabilní, svědčí o tom, že doba po rozpadu Římské říše nebyla až takovou dobou temna, jak bývá občas označována. Naopak, na rozdíl od pozdního Říma se jednalo o věk nižších časových preferencí, minimálně co se rozhodování vladařů týče. Uchování zlatého obsahu solidu totiž vyžadovalo silnou orientaci na budoucnost a odolnost vůči krátkozrakému lákadlu levných peněz.

Solidus Justiniána II. z roku 705, obsah zlata 4,44 g. Zdroj: Moneymuseum.com.

Přesto se ani solidu zlehčování nakonec nevyhnulo. Císař Michael IV. nastoupil na trůn v roce 1034 a solidus mírně zlehčil. Stejně jako v době římského úpadku, z této cesty již nebylo návratu. Z původních 23 karátů byl solidus devalvován na 21 karátů v roce 1042, 18 karátů v roce 1059, 16 karátů v roce 1068, 14 karátů v roce 1071, 8 karátů v roce 1078 a méně než 8 karátů po roce 1081. Mince, která představovala po 700 let kotvu světové ekonomiky, byla zničena

během 50 let. Solidus byl nahrazen mincí hyperpyron (20,5 karátů), který vydržel stabilní až do krize roku 1204, po které byl opět zlehčován, v konečném období Byzantské říše již měl nulový obsah zlata.

Dolar před rokem 1913

Doposud jsme si vysvětlili, k čemu peníze potřebujeme a jaká je historie zlatých a stříbrných mincí, které představovaly v historii lidstva nejlepší možné peníze. Posuňme se nyní v historii kousek dopředu. Dnešní svět je de facto světem dolarového standardu, proto si ve druhé části kapitoly projdeme pohnutou historií dolaru.

Papírová zkušenost kolonií

První historicky známé papírové peníze pocházejí z Číny 11. století. Historicky druhý výskyt papírových peněz je pak znám až z amerických kolonií.

V roce 1690 se anglická kolonie Massachusetts pustila na loupežnou výpravu vůči francouzské kolonii Québec. Vojáci měli slíbený podíl na kořisti, výprava však skončila fiaskem a vojáci vyvázli holým životem. Jelikož správci kolonie neměli vojáky jak vyplatit a nechtěli riskovat vzpuru, rozhodli se situaci řešit tiskem poukázek, které představovaly příslib budoucí směny za skutečné peníze (zlato či stříbro). Tento slib nebyl dodržen, naopak kolonie během následujících let zvýšila oběh papírových poukázek na šestinásobek.

Úžasný vynález papírových peněz si rychle získal popularitu napříč koloniemi, vehementně jej propagoval i Benjamin Franklin. Ocitujme nyní z knihy *The Creature from Jekyll Island*, jaké byly následky:

„Ke konci 50. let 18. století zažila kolonie Connecticut cenovou inflaci ve výši 800 %. Severní a Jižní Karolína měly inflaci ve výši 900 %, Massachusetts 1000 %, Rhode Island 2300 %. Tisk peněz musel

*v prostředí vysoké inflace skončit, a na konci vždy
přišla obdobně masivní cenová deflace a deprese.“*

Paradoxně to byla Anglie, která koloniální inflaci definitivně ukončila a tím kolonie zachránila před totální katastrofou. Bank of England (anglická centrální banka) přikázala kolonistům, že jediné povolené papírové peníze jsou ty tištěné v Anglii. V koloniích se silicím odporem vůči anglické nadvládě se však tento nápad neujal a během následujících desetiletí se jako peníze používaly především zlato, stříbro a tabák.

Vyobrazeno: africký imigrant si připomíná americkou monetární historii.

Španělský dolar a ústavní pojistka proti papíru

Při válce o nezávislost si kolonisté znovu šlehli papírovou drogu, a následky byly opět devastující: v roce 1775 činila celková peněžní zásoba 12 milionů dolarů, o čtyři roky později to již bylo 600 milionů dolarů. Papírové „continentals“ byly zpočátku definovány jako

1 continental = 1 dolar ve zlatě. Po čtyřech letech měly hodnotu 0,01 zlatého dolaru.

Co je to však onen dolar? Kupodivu se nejednalo o žádný vynález Američanů – jednalo se o tehdy rozšířený španělský dolar, který byl definován jako 24,443 gramu stříbra. Tyto dolary v koloniích již hojně obíhaly a Thomas Jefferson roku 1785 přesvědčil členy Kontinentálního kongresu, aby nové Spojené státy přijaly španělské dolary jako svou oficiální měnu. Jeffersonův návrh byl přijat. Dalším krokem bylo zajistit, že stříbrné dolary nebudou zlehčovány a že se hydra papírových peněz již nikdy nevrátí (všichni měli stále v paměti papírovou hyperinflaci z předválečného i válečného období).

Pro zaručení těchto dvou bodů definoval Kongres dolar jako 371,25 gránu stříbra (zhruba 24,05 gramu) a v Ústavě Spojených států amerických bylo státům zakázáno přijmout jiné peníze než zlato a stříbro. A aby nedošlo k pochybení, bylo následně v desátém dodatku stanoveno, že federální vláda má pouze takovou moc, kterou jí explicitně přiděluje ústava.

A to je konec monetární historie, jelikož od té doby platilo lidstvo novým solidem v podobě stříbrného dolaru! Vlastně... počkat – jak to, že dnešní dolar je opět čistým fiatem?

Jackie Chan nechápe o nic víc než drahý čtenář.

Bimetalismus

V roce 1792 byl zaveden tzv. bimetalismus, tj. dvojitý peněžní standard – zlato a stříbro. Zlato mělo neoddiskutovatelnou peněžní funkci a stejně jako v případě stříbrného dolaru panovala obava, že bez jasné definice zlatých mincí bude docházet k jejich zlehčování a ražbě mincí o proměnlivé kvalitě. Kongres tudíž přistoupil ke kroku, který se zdál být očividně správný – vedle stříbrného dolaru definoval i zlatý dolar. Hodnota zlaté mince eagle byla Kongresem stanovena na deset dolarů. To znamenalo, že jeden zlatý desetidolar měl stejnou hodnotu jako deset stříbrných dolarů. Členové Kongresu si nicméně neuvědomili jednu zásadní věc: zlato a stříbro nemají vzájemně stabilní cenu. Při definici zlatého a stříbrného dolaru vzal Kongres jednoduše aktuální poměr (zlato bylo 15x dražší než stříbro) a s tímto poměrem předepsal obsah mincí do budoucna.

Tato chyba zavdala příčinu budoucím problémům, kdy z oběhu střídavě mizely stříbrné či zlaté mince, podle toho, jak výhodné bylo zrovna jeden kov držet a druhý utrácet. Vzájemný poměr ceny na trhu se totiž většinu času odlišoval od poměru stanoveného Kongresem. Kalifornská zlatá horečka nakonec způsobila značný příliv zlata na trh a poměr mezi zlatem a stříbrem se definitivně změnil ve prospěch stříbra. Pro lidi začalo být výhodnější stahovat z oběhu stříbrné mince a používat zlaté (jedná se o praktickou ukázkou Greshamova zákona – silné peníze lidé „hodlují“, slabší utrácejí). Úprava poměru v roce 1834 na 16 : 1 situaci ještě zhoršila – stříbro bylo vůči zlatu podceněné a mizelo z oběhu. V roce 1853 byly stříbrné mince zlehčeny, o dvacet let později byl bimetalismus opuštěn a Spojené státy přijaly „zlatý standard“.

Původní stříbrný dolar tudíž nepřežil ani sto let.

V roce 1900 byl pak dolar definován jako 23,22 gránu (1,5 gramu) zlata. Tento dolar přežil ještě kratší dobu než stříbrný, a to pouhých 33 let.

Hospodářské cykly před vznikem Fedu: Panika roku 1819

Než se dostaneme k vysvětlení, proč a jak vznikla americká centrální banka Federální rezervní systém (Fed), je vhodné zodpovědět jednu nabízející se otázku: co bylo příčinou hospodářských cyklů před vznikem Fedu? Jak jsme totiž viděli v první kapitole o rakouské škole ekonomie, je to především centrální banka, která je původcem opakujících se cyklů úvěrové expanze a následné kontrakce. Jak je ale možné, že můžeme v historii pozorovat hospodářské cykly i před vznikem centrálních bank?

Odpovědi nabízí Murray Rothbard v knize *The Panic of 1819. Reactions and Policies*. Kniha je v ekonomické obci považována za nejlepší analytickou práci ohledně příčin a dopadů první bankovní paniky Spojených států. Rothbard zde poukazuje na skutečnost, že Amerika před 200 lety byla jen stěží zemí dle ideálů *laissez-faire*. V prvé řadě, federální vláda zavlékla mladou zemi do války roku 1812 (mezi Spojenými státy a Velkou Británií). Tato válka byla jedním ze spouštěčů krize:

„ [Válka] představovala silný tlak na zadlužování ze strany federální vlády. Oblast New England, kde byly banky konzervativnější, s válkou nesouhlasila a odmítala vládě půjčovat. Federální vláda se tak obrátila k nově vznikajícím bankám v ostatních státech. Nové banky byly vedeny s velmi uvolněnými principy a vydávaly značné množství bankovek.“

Proč však byly banky „vedeny s uvolněnými principy“? Podnikání v bankovníctví vyžadovalo státní licence a státy licence zpravidla udělovaly těm, kteří byli ochotni přijímat jako zástavu státní dluhopisy. Federální vláda navíc souhlasila s pozastavením směnitelnosti bankovek za peníze (zlato) – uvolněná úvěrová politika totiž vládě umožnila nadále si půjčovat na válečné výdaje. Takže i když neexistovala centrální banka jako taková, byla to federální vláda a vlády jednotlivých států, kdo vyvolal velkou úvěrovou expanzi, která později vyústila v paniku z roku 1819. Rothbard vysvětluje:

„Banky pokračovaly v expanzi jak co do počtu poboček, tak do objemu bankovek. Bez povinnosti směňovat bankovky za zlato docházelo k neustálé deprecii bankovek. Jen v roce 1815 se počet bank zvýšil z 208 na 246, zatímco odhadovaný celkový objem bankovek v oběhu se zvýšil ze 46 milionů na 68 milionů dolarů.“

(...)

„Investice do nemovitostí, silnic a zemědělských projektů se rozběhly a ceny v těchto odvětvích vzrostly. Federální vláda dále rozpoutala rozsáhlé spekulace ve veřejných pozemcích tím, že otevřela pro prodej velké plochy na jihozápadě a severozápadě a poskytla kupujícím velmi příznivé úvěrové podmínky. Veřejný prodej pozemků, jehož objem činil v letech 1815 a 1816 průměrně 2 až 4 miliony dolarů ročně, dosáhl v roce 1818 objemu 13,6 milionu dolarů.“

(...)

„Nezdá se náhodné, že v období rozmachu došlo k založení první formální vnitřní burzy cenných papírů v zemi: New York Stock Exchange byla otevřena v březnu 1817. Od osmnáctého století se akcie obchodovaly na chodnících ulice Wall Street; teprve nyní ale obchodníci cítili potřebu vytvořit formální sdružení a pronajmout si vnitřní prostory.“

Ve snaze mírnit spekulativní mánii vytvořila federální vláda instituci Second Bank of the United States (svého druhu předchůdce Fedu). Tato federální banka se však také zapojila do úvěrové expanze (v rámci pomoci soukromým bankám) a čelila rychle se snižujícím rezervám zlata. A tehdy nastala panika:

„Tváří v tvář těmto hrozivým okolnostem byla Second Bank nucena zastavit svou expanzi a zahájit bolestivý proces kontrakce. V létě 1818 začala banka podnikat deflační kroky, které o rok později spustily paniku.“

(...)

„Kontrakční politika přinutila banky, jež dlužily Second Bank, aby rychle snížily objem otevřených úvěrů a stáhly dříve vydané bankovky z oběhu. Celkový objem bankovek v oběhu se odhadoval na 45 milionů USD v lednu 1820 ve srovnání s 68 miliony USD v roce 1816. Silná peněžní kontrakce, která trvala až do roku 1820, vedla k vlně bankrotů v celé zemi, zejména mimo oblast New England. Tato finanční panika, stejně jako pozdější paniky, vedla k rychlému úprku k hotovosti a výprodeji finančních instrumentů a zásob zboží i za velmi nízké ceny.“

Jako vždy byl tudíž viníkem vládce/vláda/stát. Pošetilá úvěrová expanze vyvěrající z politiky částečných rezerv byla posvěcena a prohloubena kroky státních a federálních vlád. Následná panika a krach byly nevyhnutelnou a nezbytnou korekcí mylně alokovaného kapitálu. Panika roku 1819 byla ve skutečnosti poměrně krátká a bezbolestná, protože nikdo neměl „brilantní“ nápad zavést kvantitativní uvolňování, bailouty či jiné moderní monetaristické vúdú. Ale o tom až o kousek dále.

Logika monetární historie: Peněžní perpetuum mobile

Nyní je čas na odbočku. Vysvětlíme si, jaká je vnitřní logika historie peněz. Proč vlastně vždy vede kontrola nad penězi k jejich nejprve pozvolnému, následně rapidnímu rozkladu a opuštění veškerých původních definic a záruk?

Peníze jsou podivuhodná věc. Jak jsme viděli na příkladu kováře Boba, peníze jsou **nástrojem pro konzervaci produkce**. Tato definice je důležitá: ten, kdo disponuje penězi, aniž by předtím byl produktivní, má zpravidla velmi nezdravý postoj vůči penězům. Výherci v loterii jsou známí neschopností peníze si udržet – nezasloužené bohatství jim naopak často zničí život.

Peníze jsou nicméně neutrální – i ti, kdo peníze náhodou vyhráli, uloupili či získali politickými hrátkami, mají k dispozici nesmírně mocný nástroj. Peníze umožňují disponovat vzácnými zdroji a doslova

plnit svým držitelům sny. Získat co nejvíce zdrojů a splnit si co nejvíce snů je proto cílem velkého množství lidí (pravděpodobně většiny). Nemusí se přitom jednat o sny ve stylu „věčná dovolená v Karibiku“ – historicky nejzoubovanějším snem je konat dobro.

„Moc korumpuje. Absolutní moc korumpuje absolutně.“

– Lord Acton

John Emerich Edward Dalberg-Acton byl anglický historik a politický filozof 19. století. Celoživotní obhájce svobody se proslavil svým výrokem o korumpující moci. Lorda Actona ve svém díle často cituje rakouský ekonom Murray Rothbard.

Moc nad definicí peněz je obřím lákadlem. Nemusí se přitom jednat pouze o definici obsahu kovu v mincích – bankéři v průběhu celé historie bojovali s pokušením vydávat větší množství poukázek o úschově („bankovek“), než kolik mohli reálně vypořádat. A manipulace s definicí peněz byla pro bankéře i státníky elegantním řešením, které zdánlivě přineslo dodatečný blahobyt, jenž by jinak nevznikl.

Peníze jsou přece magickým uchovatelem hodnoty. Ten, kdo získá více peněz, bude mít více bohatství. To vše je pravda, pouze s tím dovětkem, že peníze jsou pouze relativním nositelem bohatství – 10 % peněz ovládá 10 % bohatství. Pokud si vláda či bankéři vytvoří dodatečné peníze a budou nově disponovat 20 % peněz, získají 20 % bohatství – a všichni ostatní o 10 % přijdou. **Peníze netvoří bohatství; mohou je však přesouvat z rukou jedněch do rukou druhých – od producentů k pánům peněz.**

Historie peněz, manipulace s jejich definicí a „měnová politika“ jsou zkrátka zvláštní instancí odvěké snahy o vytvoření *perpetuum mobile* – zázračného stroje, který produkuje větší množství energie, než spotřebovává. Peněžní *perpetuum mobile* je zrádné a svůdné v tom, že svou energii (ve formě kupní síly) nasává zpočátku neviditelně a s velkým rozptylem v čase a prostoru. Oloupíte-li občany o 1 % kupní síly, kdo si toho všimne? Vytvoříte-li hospodářský boom, jehož důsledek (deprese) ponese země až za 10 let – a možná ani poté ne,

vytvoříme-li pak ještě větší boom – no není taková smlouva s ďáblem úžasná?

Moc nad penězi je příliš lákavá a není člověk či lidmi vytvořená instituce, která by byla schopna ji unést. Obdobně jako Prsten moci, i tato moc musí být zničena, jinak zničí lidstvo.

Bilbo Pytlík při objevu zbraně hromadného ničení – tiskárny peněz.

Stvůra z Jekyll Islandu

Vraťme se nyní k naší exkurzi monetární historii.

V roce 1913 vzniká Federální rezervní systém (zkráceně Fed). Jednalo se o kulminaci sto dvacet let trvající snahy bankéřů a zastánců lehkých peněz o vytvoření americké centrální banky. Fedu totiž předcházely dva neúspěšné pokusy:

First Bank of the United States fungovala v letech 1791 až 1811, banka byla dítkem Alexandra Hamiltona, velkého zastávce centralizace moci.

Second Bank of the United States existovala v letech 1816 až 1836.

Jaká byla motivace zakládat centrální banku? Inu, tvořit dodatečné peníze a přitahovat tak k sobě bohatství na úkor všech ostatních. Bankéři a jejich spojenci v Kongresu přitom vymysleli geniální způsob, jak obejít omezení v Ústavě: Kongres neměl nikdy zakázáno půjčovat si. Motivací při pokusech o stvoření centrální banky tudíž bylo vytvořit peníze na základě dluhu. A s pomocí kreativního účetnictví se přesně toto povedlo a dluh se stal základem peněžního systému, který máme dodnes. Ve stručnosti funguje účetní trik přeměňující dluh na peníze takto:

1. Vláda vydá státní dluhopisy.
2. Banka přijme státní dluhopisy do své rozvahy na straně aktiv.
3. Banka účetním zápisem vytvoří nové peníze odpovídající hodnotě dluhopisů; tato „půjčka“ je v rozvaze banky na straně pohledávek.
4. Vláda nyní může utrácet nové peníze na své výdaje.

Tento proces je pěkným příkladem peněžního *perpetuum mobile* – tak pěkným, že jak státníci, tak i komerční bankéři usilovali dlouhá léta o to, aby byl plně legálním a posvěceným. Komerční banky a jejich půjčky totiž fungují od vzniku Fedu (a jiných centrálních bank v jiných zemích) na stejném principu: peníze, které banky „půjčují“, totiž vlastně nepůjčují – jedná se o nově vytvářené peníze, které v rozvahách bank vznikají jako protistrana přijatým aktivům (státním dluhopisům, hypotékám domácností apod.). Je vlastně podivuhodné, že se nově tvořeným penězům v rámci udělování kreditu říká *půjčka*, jelikož **nikdo nikomu nic nepůjčuje**. Banka prostě vytvoří nové peníze; při splátce „půjčky“ pak naopak peníze mizí z oběhu.

Realita, nebo konspirační teorie?

Někteří lidé jen těžko přijímají myšlenku, že dnešní peníze jsou postaveny čistě na dluhu a tvoří je především komerční banky (na základě privilegia poskytnutého centrální bankou). Při vyslovení této skutečnosti jsem byl dokonce nařčen, že vymýšlím konspirační teorie. Je komické, že realita dnešních peněz je pro neseznámené již tak absurdní, že se jí zdráhají uvěřit. Nevěřící možná přesvědčí tento citát ze stránek České národní banky:

i

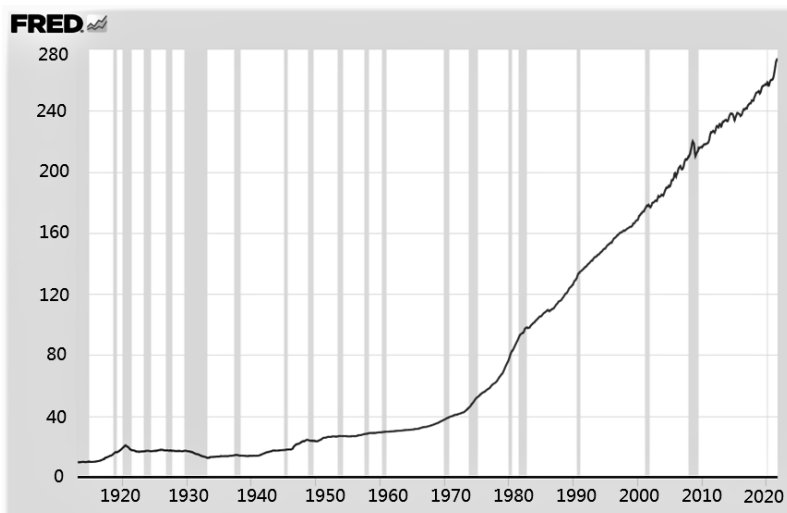
Peníze vznikají typicky v momentě, kdy komerční banka poskytne nějakému člověku či firmě úvěr. Na účet takového klienta připiše banka částku ve výši poskytnutého úvěru a o takto vytvořený (či navýšený) vklad se ve stejném okamžiku zvýší i peněžní zásoba. Ano, chápete správně, banka nepůjčuje peníze, které má uloženy někde jinde (mysleli byste zřejmě, že nejspíše v centrální bance, že?), respektive nepůjčuje ani již existující vklady. Ve skutečnosti při poskytnutí úvěru vytvoří „tahem pera“ či ťuknutím do klávesnice peníze zcela nové, které tu dosud nebyly. A teď tu zničehonic jsou.

(www.cnb.cz, článek *Množství peněz určuje ekonomika, nikoli centrální banka* z 15. 1. 2018)

Vzniku Fedu předcházelo tajné setkání vlivných bankéřů na ostrově Jekyll Island, které se událo v roce 1910. Mezi účastníky byli reprezentanti největších bankovních domů, patřících dodnes známým jménům – Morgan, Rockefeller, Rothschild, Kuhn, Loeb. Cílem setkání bylo vytvořit systém, který ochrání bankovní domy před „panikami“ – náhlými požadavky vkladatelů na výběr skutečných peněz (zlata), kterých banky neměly nikdy dostatek, jelikož již plně využívaly svého účetního triku na tvorbu peněz (respektive nových poukázek na peníze). Ideální vývoj by pro bankéře byl takový, který by zcela odstranil skutečné peníze ze hry a nastolil peněžní systém založený

čistě na dluhu a papíru; dokud se však toto nepodařilo, bylo cílem alespoň vytvořit „věřitele poslední instance“, který bude komerční banky zachraňovat v případě problémů. A vláda naopak získá bezedný zdroj peněz, bez nutnosti výrazně zvyšovat daně.

Legislativa, která byla v roce 1913 předložena Kongresu, samozřejmě mluvila o akutní potřebě stabilizovat bankovníctví a předcházet recesím – jak se nicméně celý svět záhy přesvědčil, Fed tento slib nemohl naplnit. Ba naopak – existence záchranného mechanismu vedla k ještě větší úvěrové expanzi, která spustila zdánlivý hospodářský boom 20. let a následně vedla ke kontrakci známé jako Velká deprese. Ochrana velkých bank se nicméně zdařila – během Velké deprese nezkrachovaly a v roce 1933 se bankéřům splnil sen, když prezident Roosevelt znárodnil zlato amerických občanů a umožnil nástup čistého fiat (popíšeme si o kousek níže).

Graf vyjadřující index cen spotřebního zboží v amerických městech, 1913–2021. Šedé plochy jsou americké recese. Zdroj: Fred.

Během 108 let od vytvoření Fedu bylo na území Spojených států celkem 20 recesí (včetně té současné). Centrální bankovníctví bývá prezentováno jako vynález, který zajišťuje hospodářskou stabilitu.

Opak je však pravdou: jedná se o původce periodických kreditních expanzí a následných kontrakcí. Při tomto cyklu dochází k přesunu bohatství k těm, kdo se k novým penězům dostanou jako první – vláda a finanční sektor (tzv. Cantillonův efekt). Toto bohatství není nově vytvořené, jedná se o přesun kupní síly od těch, kdo drží hotovost, úspory a jsou závislí na mzdách. **Inflace je reverzní daň – chudí platí bohatým.**

Cantillonův efekt

Představme si pyramidu ze skleniček na šampaňské. Nejprve se naplní sklenička úplně navrchu, po přetečení ty v patře pod ní a tak dále. S každým dalším patrem ztrácí mok na svěžesti, do skleniček úplně vespod přitéká zvětralý patok o pokojové teplotě.

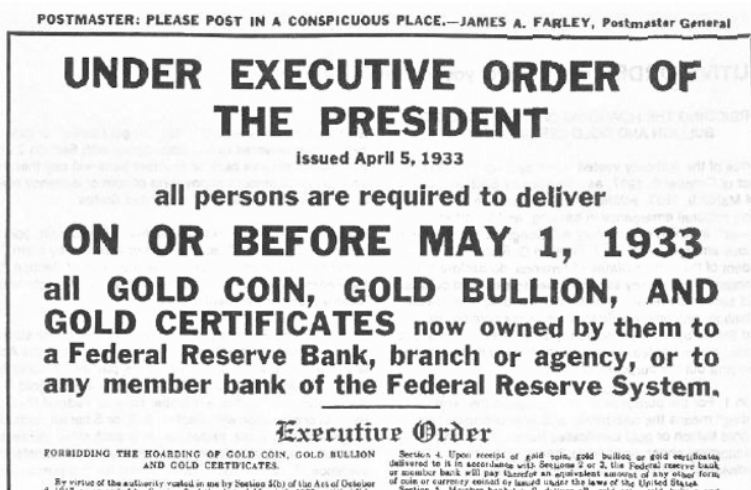
Způsob, jakým se nové peníze šíří ekonomikou, je dnes v principu totožný s rozléváním šampaňského pyramidovou metodou. Ti, ke kterým se peníze dostanou jako k prvním, si užívají vyšší kupní síly – mají více peněz a ceny se ještě nezvýšily. Jakmile nové peníze začnou utrácet (typicky za instrumenty finančních trhů), rozlévá se ekonomikou informace o vyšší peněžní nabídce – zvyšují se ceny. Ti na spodku distribuční pyramidy peněz čelí vyšším cenám dříve, než se k nim dostanou nové peníze (např. v podobě zvýšení mezd).

Takovému šíření nových peněz, jehož následkem dochází k obohacování převážně vyšších vrstev na úkor nižších, se říká Cantillonův efekt.

1933: Exekutivní příkaz 6102

Dne 5. dubna 1933 vydal prezident Franklin D. Roosevelt exekutivní příkaz 6102 „zakazující shromažďování zlatých mincí, zlatých slitků a zlatých certifikátů na území Spojených států“. Prezident všem občanům nařídil, že do 1. května musí odevzdat téměř veškeré zlato

– to bylo vykoupeno za cenu 20,67 dolaru za unci. Neuposlechnutí příkazu znamenalo pokutu ve výši 10 000 dolarů (zhruba 200 tisíc dnešních dolarů) a/nebo 10 let odnětí svobody. Občané měli povoleno ponechat si mince o celkové váze 5 uncí (~100 tehdejších dolarů). Poté, co občané zlato odevzdali, změnila vláda oficiální ocenění zlata na 35 dolarů za unci. O tomto plánovaném přecenění (lépe řečeno devalvaci) vláda dopředu věděla – oficiální definice dolaru totiž již neodpovídala realitě po značné úvěrové expanzi předchozích dvaceti let. Vláda tak zcela legálně okradla své občany. Američtí občané měli následně zakázáno vlastnit zlato až do roku 1974.

Exekutivní příkaz, kterým FDR znárodnil zlato amerických občanů. Zdroj: Wikipedia.

Znárodnění amerického zlata zásadně usnadnila jedna skutečnost: lidé si již zvykli na komfortní peněžní nástroje v podobě bankovek, šeků a bankovních převodů. Většina zlatých mincí a slitků tak již nebyla v oběhu, nýbrž uložena „v bezpečí“ bankovních trezorů. Takové zlato šlo jen stěží zatajit, jelikož banky si samozřejmě o svých klientech vedly evidenci a mohly být vyzvány ke sdílení údajů.

Hlavním důvodem pro vydání příkazu 6102 byla skutečnost, že Fed měl stále povinnost kryt dolarové bankovky zlatem. Jelikož samotný vznik

centrální banky byl velmi kontroverzní, nemohl přechod k plnému fiatů proběhnout skokově. Federální dolarové bankovky (*federal reserve notes*) tudíž musely být kryty minimálně ze 40 % zlatem. Dvacet let po stvoření Fedu byl tento požadavek již „příliš svazující“ a znárodnění zlata s následnou devalvací dolaru o 58 % opět monetární politiku rozvolnilo. Občané navíc již nemohli provést ošklivý run na banku, protože si jednoduše již neměli co vybrat – skutečné peníze ve formě zlata jim byly zakázány.

Dolarová bankovka z roku 1928. V dolní části bankovky stojí: „Will pay to the bearer on demand One dollar.“ Dolarové bankovky před rokem 1933 představovaly poukázky na směnu za skutečné peníze ve formě zlata (dříve i stříbra). Zdroj: Wikipedia.

1971: konec přetvářky

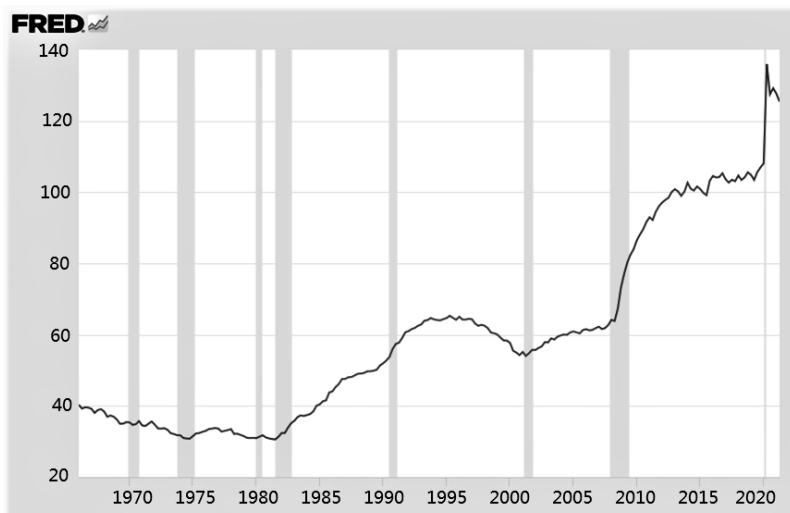
Ke konci druhé světové války proběhla konference v americkém městečku Bretton Woods. Cílem konference bylo vytvoření nového světového finančního řádu, jehož základem se stanou dolary.

Konference tento záměr splnila dokonale: po tisících letech zlata a stříbra se novými světovými penězi staly dolary. Dolary, které pro světové centrální banky byly stále směnitelné za podkladové zlato – pouze však pro centrální banky, nikoliv občany. Tvorba nových dolarů se nicméně nezastavila (účetní trik s penězi tvořenými z dluhu byl příliš lákavý) a dolar trvale ztrácel svou hodnotu. Jelikož dolar byl vůči zlatu uměle nadhodnocen, docházelo k postupnému odlivu zlata

ze Spojených států. Americká vláda usilovala o zamezení odlivu zlata všemi možnými prostředky – přátelskými „domluvami“, manipulací s tržní cenou (skrže tzv. *London gold pool* v letech 1961–1968), jednostrannými změnami původní dohody z Bretton Woodsu; vše marné, Spojené státy stále „ztrácely“ zlato vlivem rostoucí diference mezi oficiálním oceněním a tržní cenou zlata. Že vám to něco připomíná? Ano, jedná se o stejný problém, jaký zažívali vladaři antického Říma: problém zlehčených peněz, jejichž nominální hodnota již neodpovídala skutečnému obsahu drahého kovu.

Roku 1971 skončil americký prezident Nixon s přetvářkou na zlaté krytí a „zavřel zlaté okno“. Dolary přestaly být směnitelné za podkladové zlato i pro centrální banky.

Je to teprve padesát let, co žijeme ve světě čistého fiatů, ve světě peněz „krytých“ dluhem.

A – jaké to překvapení – dluh od sedmdesátých let rychle roste. Vývoj dluhu federální vlády Spojených států jako podíl na HDP, 1966–2021. Zdroj: Fred.

Jedna zajímavost vztahující se k americkému zlatu: dle oficiálních údajů disponuje americká vláda 261 miliony uncí zlata (přes 8000 tun zlata) a většina by měla být uložena v pevnosti Fort Knox. Poslední

transparentní audit vládního zlata nicméně proběhl v roce 1974, od té doby jsou audity amerického zlata tajné a dle kritiků jako je Koos Jansen ze společnosti Bullion Star jsou tyto audity nevalné kvality.

Bitcoin: konec monetární historie?

Padesátiletý experiment s čistým fiatem je z hlediska monetární historie jen podivuhodnou odbočkou. Stejně jako úpadek denáru, solidu či španělského dolaru, i „dluhový dolar“ tu nebude navěky. Rozvolňování původních záruk a definic je již nezastavitelné – již v počátečních měsících krize roku 2020 Fed přistoupil ke snížení úrokových sazeb na nulu a začal nakupovat korporátní dluhopisy; začíná být problém odlišit monetární politiku Spojených států a Zimbabwe. Snad jediným rozdílem je skutečnost, že americké dolary jsou na rozdíl od těch zimbabwských ve světě stále vysoce poptávány a tvoří měnové rezervy většiny centrálních bank světa. Nelze dopředu říct, jak bude rozpad dosavadního světového finančního řádu konkrétně vypadat – troufám si však tvrdit, že dalších padesát let již nepřežije.

Bitcoin je do značné míry restorativní technologií. Po bláznivém experimentu fiat peněz jde o nástroj, který má potenciál navrátit ekonomikám tolik potřebnou kotvu v podobě solidních, „zdravých“ peněz.

Poprvé v historii lidstva máme k dispozici peníze, u kterých:

1. Nepotřebujeme centrální autoritu pro ražbu a certifikaci peněžních jednotek.
2. Neexistuje měnová politika v pravém slova smyslu.

První bod představuje neodstranitelnou zranitelnost zlata a stříbra. Centrální autorita svého postavení vždy dříve či později zneužila. Bod číslo dvě je pak Achillovou patou moderního finančního systému. Centrální plánování na poli peněz nefunguje o nic lépe než centrální plánování v jakémkoli jiném odvětví.

Bitcoin přináší naději, že pohnutá monetární historie našla svůj konec. Již nebude možné probudit inflační stvůru, která požírá úspory a mzdy těm, kteří nemají možnost se jí bránit. **S bitcoinem je možné opět spořit. Nikoli investovat či spekulovat, ale skutečně spořit, tedy odkládat si peníze a s nimi i kupní sílu do budoucna.**

Aby se však bitcoin stal skutečnými penězi bez rizik popsanych v předešlých kapitolách, je zapotřebí dodržet dvě pravidla:

1. Dohlížet nad tím, že protokolová „měnová politika“ se nezmění. Musíme provozovat a používat co nejvíce uzlů a vytvořit tak tvrdé jádro peněžní suverenity.
2. Mít vlastní bitcoiny pod úplnou, exkluzivní, nekompromisní kontrolou.

Zatímco první pravidlo je kriticky důležité v dlouhém období, druhé pravidlo je akutní dnes a tady. Protože „riziko 6102“ se může naplnit kdykoli. A současný stav je mu nakloněn.

Bitcoin a riziko 6102

Největším rizikem z hlediska rozsáhlé konfiskace bitcoinů jsou burzy obecně – a zdaleka největším pak americké burzy. Burza Coinbase drží okolo 1 milionu bitcoinů. Coinbase, jejímž CEO je Brian Armstrong, který neměl problém s tím přijmout do své firmy bývalé zaměstnance Hacking Team – to je nechvalně proslulá firma, která dodávala vládám a policejním složkám špiónážní a hackovací nástroje, které byly využívány i na špehování disidentů v autoritativních režimech. S americkou vládou udržuje Armstrong také dobré vztahy – vládním složkám prodala v minulosti Coinbase software pro blockchainovou analýzu. V případě Briana Armstronga zkrátka není až tak nepředstavitelné, že bez problému přijme „nabídku, která se neodmítá“, například v podobě křesla ministra financí – oplátkou za klíče k milionu bitcoinů. Události let 1913 a 1933 ukazují, že k něčemu takovému může dojít naprosto legálně.

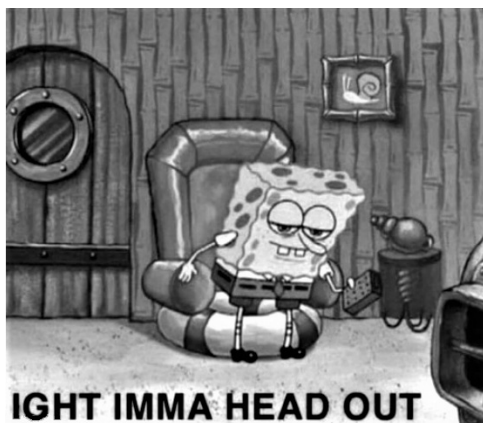
Coinbase přitom není jediným rizikovým místem. Ve Spojených státech se nachází většina velkých *custodians* neboli správců bitcoinů:

- BitGo: poskytovatel profesionálních služeb správy klientských bitcoinů.
- BlockFi: poskytovatel bitcoinových „spořicíh účtů“ (ve skutečnosti se jedná o rizikové investování), lákající na výnos v bitcoinu.
- Kraken: vedle Coinbase další z největších bitcoinových burz světa.
- Bakkt: poskytovatel bitcoinových derivátů s fyzickým vypořádáním.
- Grayscale: jeden z prvních bitcoinových fondů, drží přes 600 tisíc bitcoinů.

Postupem času získávají oprávnění držet ve správě bitcoiny i další americké instituce, včetně bank. A všechny tyto instituce mají plné identifikační údaje o klientech, takže i kdyby si klienti stihli včas bitcoiny vybrat, strýček Sam jim zaklepá na dveře později.

Tyto řádky vsutku znějí jako konspirační teorie. Koneckonců i tajný meeting na ostrově s komiksovým názvem Jekyll Island za účelem vytvoření federálního bankovního kartelu zní po více než sto letech jako konspirační teorie! Ale skutečnost je taková, že fiatový dolar mele z posledního a je již celkem jedno, jestli vydrží dalších pět či dvacet let. Jsou-li ve Fedu, vládě, na úřadech a mezi vlivnými bankéři prozíraví jedinci, pravděpodobně již plánují další krok. A plošná konfiskace milionů bitcoinů s cílem vybudovat další finanční systém na tomto základě prostě nezní v kontextu monetární historie až tak šíleně. Spojené státy by si tím pravděpodobně udržely vedoucí postavení, zatímco zbytku světa by v rukou zbyly bezcenné papíry a zápisy v databázích. Možná by to vyvolalo nějakou válku, ale to není nic, s čím by ve Washingtonu neměli zkušenosti. A koneckonců vše by

šlo řešit mírumilovně: dohodou o proplacení dluhopisů v bitcoinech (ve směnném poměru definovaném vládou Spojených států :-)).

Drahý čtenář v momentě, kdy se v textu o monetární historii začnou rozvíjet konspirační teorie.

Nechme však konspirační teorie stranou. Pointa je jednoduchá a platná, ať už vás chce okrást vláda, hacker, či exit-scamující CEO:

Nemáte-li klíče, nemáte bitcoiny. A máte-li veřejně známé dveře, někdo vám na ně zaklepe.

Již žádné záplaty

Při studiu monetární historie si člověk uvědomí jeden motiv, který se opakuje tisíce let: mocenské zásahy do peněz vždy způsobí problémy, které jsou řešeny dalšími zásahy. Historie peněz je historií záplatování předešlých děr.

Zlehčování mincí vedlo k inflaci, to vedlo k dalšímu zlehčování, redefinici peněžní jednotky a k zákonům o povinném přijímání měny. Bimetalismus i zlatý standard s ekonomicky negramotným nastavením vedl k odlivu kovů z oběhu. Vládou posvěcené bankovníctví částečných rezerv vedlo ke vzniku legálního bankovního kartelu. Dluhové peníze rozpoutávají divoké hospodářské cykly a depresivní fáze cyklů tlačí

centrální bankéře k čím dál rozvolněnějším pravidlům pro pumpování nových peněz do ekonomik.

Měnová historie celého světa kulminuje v nezodpovědném experimentu čistého fiat. Peníze již nejsou kotvou ekonomiky, jsou žetonem v kasinu finančních trhů – na kterých rostou ceny akcií i firmám v bankrotu. Můžete zkusit štěstí a hrát tuto hru – anebo můžete začít spořit.

Nevíme, jaké další záplaty vytáhnou bankéři, politici a úředníci z rukávu. Vrtulníkové peníze? Přímé nakupování akcií? Populistický pokus o návrat ke zlatému standardu?

At' bude další záplata rozbitého finančního systému jakákoli, nemusíme sedět a čekat na spásu. Máme možnost spořit v penězích, které nelze zlehčit. Máme možnost vystoupit z dějinného kolotoče peněžních podrazů a vzít peníze do vlastních rukou. Máme možnost zvolit si Bitcoin.

IV. BITCOIN: ODLUKA PENĚŽ OD STÁTU

Státní peníze jsou posledním velkým nástrojem státu na ovládnutí společnosti. Historie je vůči státní moci nad institucemi neúprosná: stát v průběhu staletí přichází o církve, média, vzdělání i ekonomiku.

Původ a povaha státu

V předchozích kapitolách jsme se dívali na problematiku lidského jednání, časových preferencí a peněz z „delší a vyšší“ perspektivy. S pomocí analytického aparátu rakouské školy ekonomie („vyšší“ perspektiva) a historie („delší“ perspektiva) začínáme chápat, co Bitcoin skutečně představuje: má potenciál odebrat peníze z rukou státu a navrátit je společnosti. A abychom pochopili důležitost **odluky peněz od státu**, je zapotřebí se opět z vyšší a delší perspektivy podívat na stát.

S analýzou povahy státu nám pomůže Franz Oppenheimer, německý sociolog, který roku 1908 napsal útlou knížku *The State: Its history and development viewed sociologically* (Stát: jeho historie a vývoj pohledem sociologie). Dle Oppenheimera jsou romantické teorie o původu státu coby instituce pro lepší politickou koordinaci v příkrém rozporu s historickou realitou. Prapůvod státu totiž leží v prosté dynamice mezi třemi základními skupinami, které se ustanovily s rozmachem lidstva po neolitické revoluci (~10 000 let před Kristem): lovci, pastevci a zemědělci. Lovci a pastevci byli z povahy věci kočovníky, zemědělci vedli usedlý život. Lovci byli vůči ostatním skupinám převážně neutrální (neměli od ostatních moc co získat a sami nebyli zajímavým terčem); pastevci ale představovali přirozeného predátora vůči zemědělcům. Zatímco pastevci jsou mobilní a zvyklí na častý boj (jak vůči jiným pastevcům, tak vůči přírodním predátorům útočícím na stáda), zemědělci jsou snadným terčem – stále na stejném místě a věnující maximum energie své půdě.

„Příčinou vzniku všech států je kontrast mezi rolníky a pastevci, mezi producenty a loupežníky, mezi nížinami a prériemi.“

– Franz Oppenheimer

Dr. Franz Oppenheimer (1864–1943) byl vzděláním medicínský doktor. Ve 45 letech změnil kariéru, když získal doktorát a začal se věnovat ekonomické a sociologické dráze. Jeho nevlivnější knihou je Stát, ve které předkládá teorii vzniku státu coby vynuceného vztahu, vznikajícího na základě násilného podmanění.

Oppenheimer z této počáteční dynamiky odvozuje šest fází vzniku státu:

1) **Rabování:** pastevci provádějí nájezdy na usedlé zemědělce a okrádají je o potraviny, kožešiny, ženy. Nájezdy jsou charakteristické vypalováním vesnic a podobnými kratochvílemi.

2) **Vykořisťování:** pastevci si po čase uvědomí, že zemědělci jsou metaforickou husou snášející zlatá vejce. Namísto jednorázového vyplenění je pro pastevce výhodnější odebrat zemědělcům pouze nadprodukcí a ponechat je naživu. Aby zde však zemědělci byli i při příští sklizni, je zapotřebí je ochránit před dalšími skupinami nájezdníků. Pastevci tak začínají zemědělce chránit – nikoli z lásky, ale ve svém zájmu.

3) **Desátky:** odebírání celé nadprodukce je pro pastevce nákladné, jelikož vyžaduje plné sledování a kontrolu jednotlivých zemědělců. Stanovují tudíž zemědělcům uniformní daň či desátky, zkrátka paušální platbu za ochranu. Pro zemědělce je takové uspořádání rovněž výhodnější, jelikož jim umožní ponechat si větší část produkce, což je motivuje k dalšímu zvyšování produktivity.

4) **Okupace:** pro pastevce začíná být výhodné opustit kočovný život a trvale se usadit se zemědělci.

5) **Monopol:** lordi (do kterých se usedlí pastevci transformují) si přisvojují monopolní právo na výkon spravedlnosti na „svém“ území.

Lordi neradi vidí vzájemné rozepře a bojůvky mezi jednotlivými vesnicemi (snižují výnos), proto je rozsuzují sami a nastolují na území relativní mír.

6) **Stát:** lordi vytvářejí mytologii svého rodu (typicky: právo vládnout mají od boha/bohů), ustanovují dědičný titul k území a poddaným, tvoří hierarchické struktury k lepšímu výběru daní.

i

Dobytek a kapitál

Dobytek je prapůvodní kapitál, který byl lidstvu k dispozici. Oproti zvěři (na kterou se zaměřovali lovci) a plodinám (zemědělci) byl dobytek dlouhodobě uchovatelný, sebeobnovující a škálovatelný (jedna rodina mohla mít stádo o tisících hlav). Latinský termín *capitale* je odvozený od „hlavy“, kusu dobytka. Anglický termín *cattle* původně označoval jakékoli vlastnictví a příjem a má společný etymologický původ s *capitale*. Dobytek byl také jednou z prvních forem peněz.

Oppenheimerovu tezi o původním vzniku státu můžeme jednoduše shrnout takto: v dávné minulosti si silnější kočovní pastevci podmanili slabší usedlé zemědělce. Vzhledem k tomu, že touha po bezpracném zisku byla mezi kočovníky univerzální, se toto uspořádání nakonec vzájemně vyplatilo (zemědělci potřebovali ochranu před jinými nájezdníky), a tak vznikl stát. Původem státu je násilné podmanění a je tomu tak na všech kontinentech, kam se historici podívají.

Pastevec informuje zemědělce, jak se věci nově mají. Zhruba 10 000 let před Kristem, nekolorováno.

Kromě samotného původu státu je velice užitečným poznatkem Oppenheimerovo dělení prostředků obživy do dvou základních množin: **ekonomické prostředky** a **politické prostředky**. Ekonomické prostředky jsou pěstování, výroba, obchod – produktivní činnost předpokládající dobrovolnou, vzájemně výhodnou spolupráci lidí. Politické prostředky jsou pak loupež, podmanění, vybírání výpalného či daní. „Stát je organizace politických prostředků,“ upozorňuje Oppenheimer.

A je jím po celou historii lidstva: politické prostředky získávání obživy se postupem času transformovaly z prostého vybírání desátků k vytváření výrobních a obchodních monopolů, výběru čím dál většího počtu daní a cel a konečně i ovládnutí peněz a využívání „peněžního *perpetuum mobile*“ – centrální banky a fiat peněz.

Nepleťme si však stát s nějakým abstraktním monstrem (či naopak spasitelem). „Stát“ je prostě označením privilegované vrstvy, která se živí politickými prostředky a usiluje o udržení svého postavení s pomocí

mytologie (od božského mandátu po teorie společenské smlouvy a pseudoekonomické úvahy o veřejných statcích) a v neposlední řadě i násilí (jak praví další sociolog Max Weber, stát lze dobře definovat jako monopol na násilí). Stát jsou konkrétní lidé, kteří mají své vlastní motivace.

i

Stát vs. společnost

Čtenáře může zarazet, že zde používáme termíny „stát“ a „společnost“ jako protiklady. Státní školství a do značné míry i média v nás vskutku pěstují dlouhodobý dojem, že stát a společnost jsou synonyma. Není tomu tak. **Společnost jsou všichni lidé žijící na určitém území a/nebo sdílející určité tradice**; společnost má svou kulturu a instituce, které státy často geograficky i časově přesahují (např. česká společnost během 20. století přežila šest různých státních uspořádání). **Stát je mocenské uspořádání, při kterém se někteří členové společnosti dostávají do privilegovaného postavení, ve kterém mohou legálně využívat politické prostředky obživy** (násilí, zdanění, příkazy a zákazy). S rozvojem státu do podoby demokracie pak začíná platit výstižný citát francouzského ekonoma Frédéric Bastiata: „Stát je velká fikce, pomocí níž se každý snaží žít na úkor všech ostatních.“

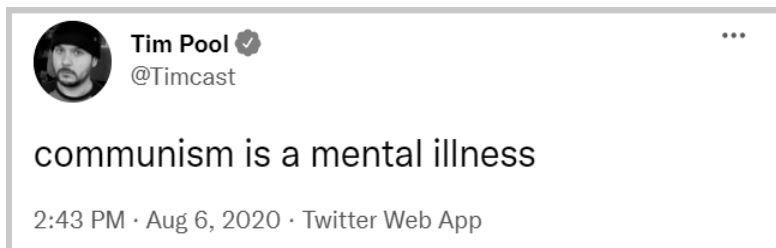
Motivace a zodpovědnost ve státních strukturách

Zastavme se na chvíli u zmíněných motivací v rámci státních struktur. Má-li stát pod kontrolou určitý sektor ekonomiky, znamená to hned dvojí problém.

Zprv, problém ekonomické kalkulace. Jak jsme zmínili v kapitole o rakouské škole ekonomie, státní kontrola znamená absenci tržních cen – které jsou cennými informačními signály. Sektory pod státní kontrolou čelí problému „tápání ve tmě“ – politik

a byrokrat jednoduše nemá jak zjistit, jaká alokace faktorů vzácnosti je optimální. Proto jsou komunistické země a státem ovládaná odvětví notoricky zaostalá.

To jsou ale ošklivá, nepěkná slova, Time! Zdroj: Twitter.

Zadruhé, problém motivace politiků a byrokratů. Jak upozorňuje Ludwig von Mises v knize *Byrokracie*, politici a úředníci jsou, nepřekvapivě, lidmi s vlastními motivacemi. A povaha státních struktur a jimi poskytovaných služeb je taková, že politici a úředníci jen málokdy nesou dlouhodobé náklady svých rozhodnutí. Jsou však schopni si přivlastnit krátkodobé výnosy, ať už se jedná o hlasy voličů, dobře placená místa, či zadní vrátka ve formě budoucích pozic v regulovaných odvětvích (neslavné „revolving door“, typicky mezi finančními regulátory a velkými bankami).

Skutečnost, že motivace státních představitelů a zaměstnanců nejsou vždy zrovna v souladu s veřejným zájmem, není ani příliš kontroverzní či specifická pro „okrajovou“ rakouskou školu ekonomie. Existuje celá specifická odnož mainstreamové ekonomie, která se zkoumáním motivací ve veřejném sektoru zabývá; jedná se o tzv. teorii veřejné volby a její představitelé jsou nositeli několika ekonomických Nobelových cen.

Proč oddělovat instituce od státu

Přejděme k otázce, proč bychom měli usilovat o oddělování různých společenských institucí (mezi něž se řadí i peníze) od státu. Kromě již uvedených důvodů – problém ekonomické kalkulace a pokřivené motivace vykonavatelů moci – je důležitá i skutečnost, že rozličné

institute jsou v průběhu historie využívány k posilování státní mytologie a snazšímu ovládnutí obyvatelstva.

i

Co je to vlastně instituce?

Čtenáři se může zdát zvláštní mluvit o penězích jako o institucích. V běžném jazyce mluvíme o institucích jako o konkrétních organizacích: firmy, úřady, think tanky. Ve společenských vědách (historii, ekonomii, sociologii) je však instituce dlouhodobě zažitým vzorcem chování, sloužícím k naplnění společenských potřeb. Instituce vznikají evolučními tlaky jako tzv. spontánní řády (detailně se tomuto tématu věnuje F. A. Hayek). Instituce peněz vznikla z potřeby směňovat a dlouhodobě uchovávat hodnotu. Instituce školy vznikla z potřeby organizovat předávání znalostí a dovedností. Instituce mohou, ale také nemusí být spravovány státem. Již samotný poznatek o spontánním vzniku institucí vypovídá dosti o tom, že jsou přirozeným produktem společnosti a budou existovat i bez státních zásahů.

Instituce jako církve, škola či média jsou potenciálně velmi silným nástrojem státní propagandy a není překvapením, že totalitní státy v těchto institucích nepřipustí žádnou konkurenci a soukromou iniciativu. V demokratických zemích nemusí být zneužitelnost těchto institucí pro státní propagandu tak očividná – problém nicméně je už v samotné *možnosti* je dříve či později zneužít. Státní vliv na instituce je jako nabitá zbraň, která čeká jen na správnou ruku, jež se nebude zdráhat zmáčknout spoušť.

Státní moc nad institucí peněz má velmi specifické projevy. Neslouží k propagandě, nýbrž k redistribuci bohatství – moc nad definicí a tvorbou peněz umožňuje jednoduše přesouvat bohatství od produktivního sektoru k pánům peněz (státu a finančnímu sektoru), jedná se tak o typickou ukázkou Oppenheimerových politických prostředků obživy.

Zkrátka a dobře: státní vliv či přímo ovládání různých společenských institucí oslabuje společnost a posiluje stát. V průběhu historie našťestí můžeme pozorovat jasný trend postupné odluky institucí od státu.

Historické odluky různých institucí od státu

I přes to, že státy mají díky novým technologiím lepší přehled nad společností, můžeme být optimističtí: dlouhodobě státy o moc přicházejí. Peníze jsou posledním velkou institucí, která umožňuje kontrolu obyvatelstva a ekonomik – a jak si ukážeme dále, éra státních peněz se vlastní setrvačností řítí ke konci.

Nejprve si však projdeme nejviditelnější příklady odluk institucí a státu. Uvidíme, že lidstvo (zejména pak západní společnost), urazilo obří kus cesty v emancipaci člověka od státu.

Náboženství

Všechny civilizované země podstoupily v rámci osvícenství (17.–18. stol.) oddělení církevních institucí od státu. Důležitost této odluky nelze dostatečně vyzdvihnout. Jak jsme si uvedli na začátku této kapitoly, lordi si postupem času vybudovali mytologii, která jim dlouhodobě napomohla k udržení jejich privilegovaného postavení – a tato mytologie se zpravidla odvíjela od božského mandátu.

Božský mandát můžeme vypořadovat v každé větší říši historie – od egyptských faraónů přes čínské dynastie, japonské císaře, incké vladaře až po evropské krále: všichni se zaštiťovali svým právem vládnout, které jim propůjčil bůh (či dokonce sami představovali ztělesnění boha).

*Je za mnou? Jasně že je za mnou. Nedají mi pokoj ani při projížďce na Buclíkovi.
Zdroj: Wiki.*

Rozšířenost božského mandátu napříč historií a geografii napovídá, jak silnou legitimitu vladařům poskytoval. Každá lidská kultura v historii měla svou víru v nadpřirozeno a božský element; propojení politické moci s nadpřirozenem bylo očividným řešením dlouhodobé legitimity – s bohem se zkrátka nediskutuje, a pokud si bůh vybral faraóna/krále/císaře, kým je poddaný, aby se ptal proč?

Jako každá moc nad institucí byla i tato zneužívána. Nejznámějším příkladem je existence španělské inkvizice, která byla aktivní v letech 1478–1834 a fungovala jako jakési náboženské gestapo, likvidující nepohodlné a kritické živly. Samotná inkvizice nicméně neměla na svědomí vysoký počet přímých obětí – daleko hrozivější je éra „decentralizovaných“ honů na čarodějnice, které si vyžádaly okolo 50 tisíc obětí v krátkém období let 1580–1630.

K odluce církve a státu došlo následkem působení ekonomických zákonů. S postupným růstem ekonomické specializace rostla důležitost měst, ve kterých bylo zapotřebí stále více lidí. Ekonomická migrace vytrhla velké množství lidí ze spárů mentálního i materiálního otroctví: ve městech měli svůj nezávislý příjem, komunitu i myšlenky. Nástup osvícenství umocněný technologickou revolucí pak postavil státní mytologii na hlavu: pravým suverénem byl nově poddaný a mandát vládnout pocházel z lidu, nikoli z nebes. Vládcí museli na myšlenky osvícenství s nechtí přistoupit, jelikož se stali na městech ekonomicky závislími: tvorba bohatství se přesunula od venkovských rolníků k městským řemeslníkům, podnikatelům a jejich zaměstnancům.

„Město je přímým protikladem státu. Zatímco podstatou státu je rozvoj politických prostředků, podstatou města je rozvoj ekonomických prostředků. Od vzniku města tak lze většinu historie vysvětlit optikou střetu mezi městem a státem.“

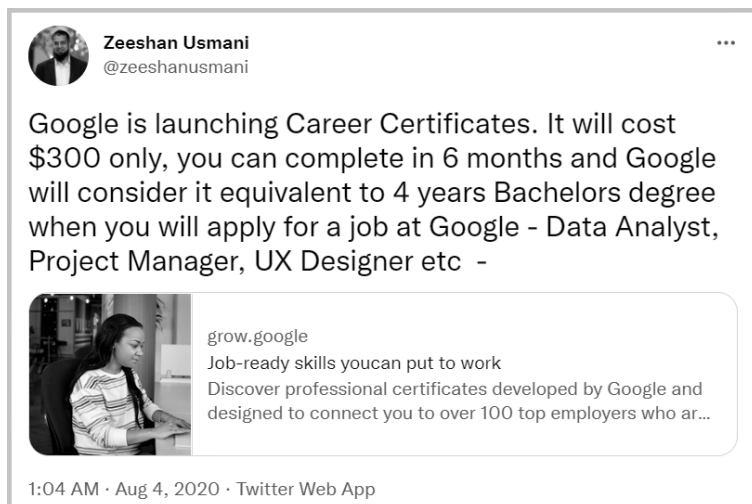
– Franz Oppenheimer

Postupné vymizení božského mandátu značně podrylo legitimitu státu samotného. V průběhu posledních dvou století tak vznikají nové obhajoby státní legitimacy: národní identita, sociální spravedlnost, poskytování veřejných statků. Poměrně záhy jsou všechny vyvráceny otřesnou realitou: experimenty s novým smyslem státu plodí světové války, koncentrační tábory, gulagy, mizerné státní služby a systematickou nerovnost před zákonem. Stát prochází po církevní odluce krizí identity.

Vzdělání

Ačkoli se může zdát, že vzdělání je stále výsostnou doménou státu, tato domněnka se v posledních letech čím dál více vzdaluje realitě. Je pravda, že ve většině zemí stále platí povinná školní docházka a velká část středních a vysokých škol je součástí státního školského systému. Nicméně kdo si chce po vypození školy skutečně udržet odbornost

a konkurenceschopnost, tak se vzdělává s pomocí Youtube, Udemy, Khan Academy atd. Trend dokonce začíná docházet tak daleko, že některé firmy již přestávají trvat na formálním vzdělání – a požadují spíše skutečné dovednosti.

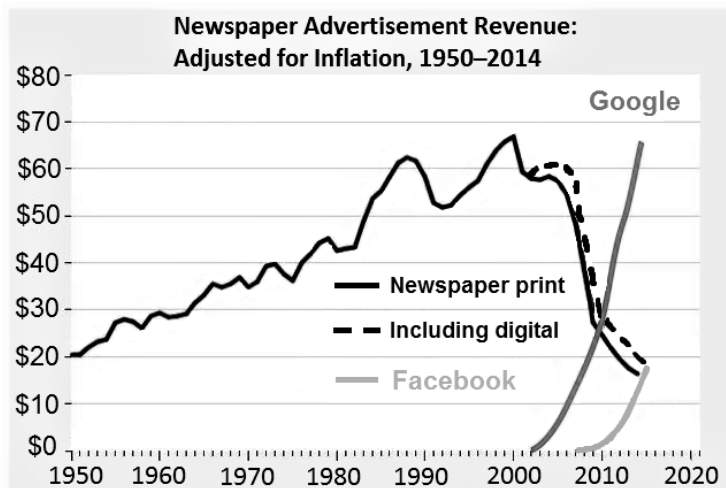

Tři sta dolarů a šest měsíců za ekvivalent bakalářského titulu. Zdroj: Twitter.

Média

Média jsou dobrým příkladem technologické odluky instituce od státu. S rozvojem internetu začalo docházet k velmi rychlé disrupci dosavadních mediálních domů (soukromých i státních), které byly se státem přímo či nepřímo spjaty. I v zemích, kde nebyla média pod přímou státní kontrolou, byl v předinternetové době problém s manipulovatelností médií. Kritický pohled na establishment může kupříkladu znemožnit přístup k informačním zdrojům – ve Spojených státech je dlouhodobě kontroverzním tématem udělování přístupu novinářům na tiskové konference Bílého domu, kde kladení příliš nezávislých dotazů může připravit novináře o akreditaci. Čím větší moc má stát nad společností a čím větší bariéra „vstupu na trh“ v médiích panuje, tím snáze se může stát věnovat propagandě.

Internet a na něm vznikající blogy, sociální sítě a nezávislé servery, jako jsou Zerohedge, Wikileaks či The Intercept, do značné míry vytrhávají média z mocenského vlivu státu.

Úpadek mediálních domů je patrný ze statistiky tržeb z reklamy. Facebook a Google disruptovaly papírová média; kdo disruptuje na oplátku tyto giganty?

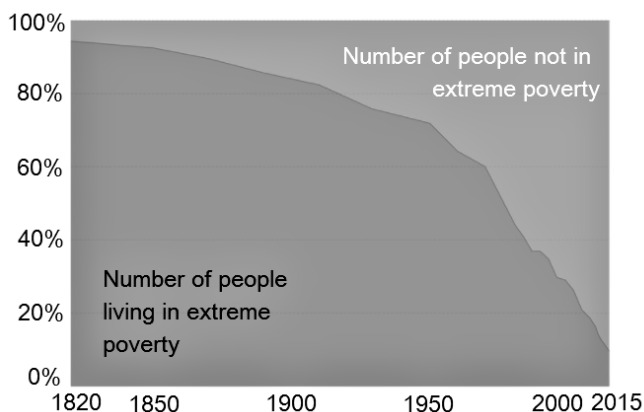
Jistě, noví hráči jako Facebook či Twitter se rovněž věnují politické manipulaci. Zásadní rozdíl oproti starým mediálním domům s monopolem na informace je nicméně v tom, že sociální sítě nemají zdaleka tak jisté, monolitické postavení. Dosavadní historie internetových služeb spíše poukazuje na to, že podíl na trhu je velmi pomíjivý – a i přes aktuální obří podíl na trhu nemají monopol na informace. Navíc je patrný velmi pozitivní trend, že se o samotném zneužívání postavení seriózně mluví – v dřívějších dobách byli kritici médií prostě označeni za konspirační teoretiky.

Jakkoli hrozivě mohou vypadat zprávy a leaky o propojení technologických gigantů se státem, uvědomme si jednu věc: tyto firmy a jejich forma příjmu s pomocí internetových reklam tu jsou pouhých 20 let – a už nyní se jedná o veřejně známý problém, který bude opět řešen další disruptcí. Jednou z možných budoucností nestátních médií jsou zpravodajské a sociální servery financované

streamovanými mikroplatbami, které umožňuje technologický stack LNP/BP (Lightning Network Protocol/Bitcoin Protocol).

Obchod a podnikání

Posledních 200 let je úžasných a v lidské historii naprosto bezprecedentních. Po tisíce let žila většina lidí v otřesné chudobě. Poté se zhruba v roce 1820 něco změnilo a lidstvo nastoupilo cestu, která se do té doby zdála nemožná: výrazný růst populace v kombinaci s výrazně klesajícím poměrem lidí žijících v absolutní chudobě. Okolo roku 1800 žila na světě 1 miliarda lidí a přes 90 % čelilo chudobě. Dnes je na světě téměř 8 miliard lidí a chudobě čelí pod 10 %. Dnes tak paradoxně žije menší **absolutní** počet lidí v chudobě než před 200 lety – ačkoli je na světě osmkrát tolik lidí!

Propad do prosperity: během posledních dvou set let konečně vystoupila většina lidstva z extrémní chudoby.

Co se stalo po roce 1820? Ocitujme z knihy *Pokrok* od Johana Norberga: „V té době se v Evropě začala rozbíhat průmyslová revoluce. Nejprve tomu tak bylo v Anglii, zemi, kde se podařilo snížit míru kontroly vlády nad ekonomikou a kde se elity nesnažily bránit novým technologiím, jak tomu bylo v jiných zemích. (...) Do roku 1900 již byla míra extrémní

chudoby v Anglii snížena o tři čtvrtiny na přibližně 10 %. Nikdy předtím lidstvo nic takového nezažilo.“

Co se tedy stalo po roce 1820? Svoboda: odluka výroby a obchodu od státu. Lidé mají k dispozici jeden úžasný nástroj, který ekonom Julian Simon označuje za *ultimate resource*; lidé mají k dispozici svou mysl. Svobodná mysl dokáže zázraky: vytvářet technologie, které „nelze odlišit od magie“ (A. C. Clarke). Trh za pomoci cenového mechanismu pak dokáže zkoordinovat miliony myslí, díky čemuž jsou lidé schopní během krátkého času vyřešit dříve neřešitelné. Výsledkem je enormní prosperita a z historického pohledu téměř ráj na zemi.

A skvělé je, že ze vznikajícího bohatství těží všichni – a ti nejchudší nejvíce. Opět Norberg: „Od roku 1950 se indické HDP na osobu zvýšilo pětkrát, japonské jedenáctkrát a čínské téměř dvacetkrát. (...) Téměř devět z deseti Číňanů žilo v roce 1981 v extrémní chudobě. Dnes tak žije pouze jeden z deseti.“

The image shows a screenshot of a tweet from the account HumanProgress.org (@HumanProgress). The tweet text reads: "In 1978, when China started to reform its failing communist economy, its GDP per person stood at \$1,583 (French levels in the early 1830s). By 2016, it rose to \$12,320 (the French level in 1964). China grew as much in 38 years as France did in 130 years." The tweet includes the HumanProgress.org logo and a verified checkmark.

Chudé země mohou díky technologiím a globalizaci využívat efektu dohánění: vymanit z chudoby se mohou během mnohem kratší doby, než trvalo západním zemím. Zdroj: Twitter.

Silným příkladem efektu odluky výroby a obchodu od státu je Indie. Roku 1991 byla Indie v silné krizi způsobené dekádami státního plánování. Norberg: „Během této krize se v parlamentu postavil ministr financí Singh a citoval romantika z devatenáctého století Victora Huga: Nic není silnější než idea, jejíž čas nastal.“ Zde byla

ona idea zbavit se protekcionismu a plánované ekonomiky, která Indii udržovala v chudobě od vyhlášení nezávislosti v roce 1947. Udělování licencí k podnikání bylo zrušeno, celní bariéry odstraněny a Indové získali mnohem více svobody zakládat nové podniky a konkurovat existujícím monopolům. Vývoj, který byl známý jako „indická míra růstu“ – míra růstu nižší než růst populace – je minulostí. Od těchto reforem se průměrné příjmy zvyšují o 7,5 % ročně – zdvojnásobí se během deseti let.“

V některých zemích můžeme čas od času pozorovat návrat k historickému standardu v podobě mocenské kontroly nad výrobou a obchodem – a výsledkem bývá i historický standard v podobě chudoby, hladu a špíny. Socialismus je barbarská myšlenka. Nefunguje v žádném odvětví, kde je aplikován.

Socialismus nefunguje ani v oblasti peněz. Narušuje cenové signály, přerozděluje pracně vytvářené bohatství, demotivuje od produkce. Centrální bankovníctví a fiat jsou obdobně zhoubné jako sovětský Gosplan.

Dopady peněžního socialismu

„Dnešní bankovní systém je mnohem blíže socialistickému uspořádání nežli tržnímu“ – takto bez servítek popisuje realitu Jesús Huerta de Soto, autor knihy *Peníze, banky a hospodářské krize*. Důvody pro uvedenou charakteristiku jsou následující – a jsou platné ve všech zemích světa:

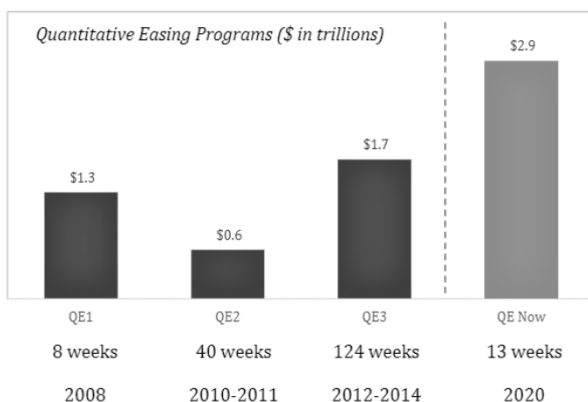
1. Na vrcholu bankovního systému stojí státní monopol na státem definované peníze.
2. Stát uděluje bankám privilegium tvořit nové peníze na základě dluhu.
3. Celý bankovní systém řídí jedna státní plánovací instituce, a to centrální banka.

4. Případné ztráty jsou v maximální možné míře socializované, a to s pomocí bailoutů, programů kvantitativních a kvalitativních uvolňování, a v neposlední řadě téměř neomezeným poskytováním likvidity ze strany centrální banky.
5. Intervence v případě krize jsou arbitrární, krátkozraké a zpravidla porušující dlouhodobé principy opatrnosti ve jménu krátkodobé stabilizace.

Jinými slovy, peněžní a bankovní socialismus má stejné průvodní znaky jako socialismus v jakémkoli jiném odvětví: netržní prostředí a snaha o centrální plánování produkují neuspokojivé výsledky, které jsou následně záplatovány dalšími a dalšími zásahy. Avšak zatímco v případě státní výroby automobilů či potravin je mizerná kvalita patrná na první pohled, v případě peněz je ničivý dopad socialistického uspořádání méně viditelný.

Hlavním důsledkem peněžního socialismu je systematický přesun zdrojů od společnosti ke státu a finančnímu sektoru. Stát tak získává více prostředků, než by měl z prostého zdanění, a finanční sektor bohatne na úkor jiných sektorů ekonomiky.

Onen systematický přesun zdrojů probíhá dvěma hlavními způsoby. **Zaprvé, fiat peníze tvořené na základě dluhu zajišťují trvalou a neomezenou poptávku po státních dluhopisech.** Následkem toho, že tvorba peněz není již desítky let omezena žádným vzácným krytím, jako bylo zlato, může si být vláda jistá tím, že po jejím dluhu bude na „trhu“ vždy existovat neomezená poptávka. A to obzvláště po roce 2008, kdy se stalo běžnou součástí monetární politiky kvantitativní uvolňování.

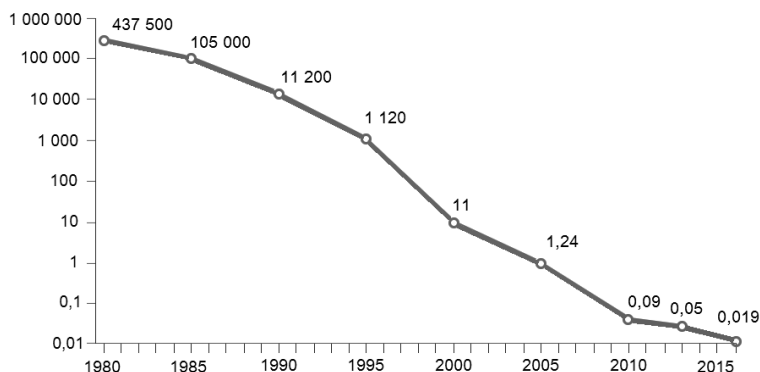

Velikost jednotlivých kol kvantitativního uvolňování. Zdroj: Unchained Capital.

Kvantitativní uvolňování je dobrým příkladem postupné eroze definic a záruk ohledně kvality státních peněz. Stejně jako vladaři v antickém Římě, nejsou ani dnešní centrální bankéři schopni dlouhodobě udržet peníze nezlehčené. Program kvantitativního uvolňování byl v roce 2008 prosazen jako jednorázové opatření v objemu 600 miliard dolarů. Tento slib byl porušen (objem odkupů během předešlé krize byl dvojnásobný) a následovala další kola přímých nákupů cenných papírů ze strany mnoha centrálních bank. Vlna kvantitativního uvolňování od roku 2020 je svou mohutností bezprecedentní. Hlavním nakupovaným cenným papírem jsou samozřejmě státní dluhopisy, přičemž je nenakupuje pouze Fed, ale všechny významné centrální banky světa. V principu se jedná o poskytování neomezených peněz vládě; peněz, které jsou nově vytvářeny a jejichž kupní síla se odvíjí od adekvátního úbytku kupní síly ostatních držitelů.

Zadruhé, politika cílování inflace je chytrý způsob, jak přerozdělit dodatečnou kupní sílu tvořenou růstem produktivity. S postupným růstem produktivity je totiž možné vyrábět větší množství kvalitnějších výrobků. V konkurenčním prostředí je nevyhnutelným důsledkem růstu produktivity pokles cen. Dobrým příkladem tohoto procesu je elektronika – čím dál výkonnější a kvalitnější zařízení jsou stále

dostupnější. A co je nejlepší, trvale klesající ceny nezpůsobují výrobcům problémy, jelikož vlivem zefektivňování výrobních postupů klesají náklady ještě rychleji než prodejní ceny.

Cena za uložení dat o velikosti 1 GB je oproti roku 1980 více než milionkrát nižší. Zdroj: AIimpacts.

Tento efekt není ničím specifickým pro elektroniku; k postupnému poklesu cen vlivem vyšší produktivity dochází v každém odvětví, ve kterém se investuje a panuje v něm konkurenční prostředí. Technický termín pro takový pokles cen je „růstová deflace“.

Dvoji význam deflace

Deflace je často skloňovaným strašákem, kterým se rádi zaštiťují centrální bankéři a jim naklonění ekonomové. **Termín deflace je možné vykládat dvěma způsoby – jako přirozený, dlouhodobý pokles cen vlivem rostoucí produktivity, ale také jako „vyfouknutí“ cen převážně finančních instrumentů, které byly předtím nafouknuty.** Zatímco první případ deflace je pro společnost přínosný a je nositelem prosperity (lidé disponují větší kupní silou a jejich úspory se zhodnocují bez nutnosti rizikové spekulace), druhý případ deflace je pro ekonomiku vskutku škodlivý a provází její finanční krize a riziko kaskádovitých krachů. **Škodlivá deflace je nicméně**

i

přímým důsledkem činnosti centrální banky a finančního sektoru. Nebezpečnost „boje proti deflaci“ spočívá v tom, že v rámci tohoto boje dochází k zamezení přirozeného trendu poklesu cen. Uměle nafouknuté ceny finančních instrumentů jsou stále více přifukovány, a to až do jednoho ze tří konečných scénářů – deflačního kolapsu (ve stylu Velké deprese), plíživého znárodnění ekonomiky (probíhající poslední dvě dekády v Japonsku), nebo hyperinflace (Rakousko 20. let, Rusko 90. let, Venezuela od roku 2016).

Většina světově významných centrálních bank pracuje s inflačním cílem na úrovni 2 %. Požadavkem je, aby typizovaný spotřební koš vzrostl na ceně v průměru o 2 % ročně. Pokud však ve stejném období má dojít k přirozenému poklesu cen na úrovni 3 % (pouze ilustrativní příklad), pak jsou spotřebitelé ochuzeni celkem o 5 % kupní síly. Namísto toho, aby zaplatili za určité zboží 97 korun, zaplatí 102 korun. Namísto toho, aby mohli lidé 3 koruny ušetřit, musí o 2 koruny více zaplatit. To je velice důležitý aspekt škodlivosti umělé inflace – ačkoli nominální inflace okolo 0 % se může zdát neškodná, důležitý je rozdíl mezi nominální inflací a přirozeným cenovým vývojem. **Společnost přichází o daleko více, než je nominální inflace, jelikož je také ochuzena o přirozený růst kupní síly z titulu poklesu cen při růstu produktivity.**

Peněžní socialismus a věčně hladový stát

Vysvětlili jsme si, jak dochází v rámci peněžního socialismu k redistribuci kupní síly. A nyní se podívejme, co takový přesun kupní síly umožňuje.

Moc nad penězi umožňuje státu získávat mnohem více prostředků, než jakými by disponoval prostým zdaněním a prodejem dluhopisů na volném trhu (tedy bez kupců, kteří mají privilegium si peníze tvořit a bez institucí, které mají povinnost kupovat státní dluhopisy). To si můžeme jednoduše ilustrovat na příkladu amerického federálního rozpočtu roku 2021.

BUDGET PROJECTIONS FOR FY 2021

(As of July 1, 2021)

OUTLAYS	\$6.8 Trillion
REVENUES	\$3.8 Trillion
DEFICIT	\$3.0 Trillion
DEBT HELD BY THE PUBLIC (End of Fiscal Year)	\$23.0 Trillion

Zdroj: Wiki.

Veřejné výdaje (outlays) činí 6,8 bilionu dolarů, příjmy pouhých 3,8 bilionu. Vláda si musí na 44 % svých výdajů půjčit. To je samo o sobě velmi alarmující, ale ještě horší je, že na výdaje si vláda nejsilnější ekonomiky světa půjčuje každý rok (za posledních 50 let byl pouze 5 let rozpočet v přebytku). Nenechme se zmást tím, že státní příjmy a výdaje bývají v médiích vztahovány k HDP, to je irelevantní. Relevantní jsou příjmy a výdaje dané entity – v rámci bytového domu také nevztahujete příjmy a výdaje své domácnosti k „produktu“ celého domu, nýbrž k příjmům vlastní domácnosti.

Peněžní socialismus umožňuje krýt výrazné procento výdajů, aniž by vláda musela přikročit k nepopulárnímu zvyšování daní. To ostatně není nic specifického pro Spojené státy. Většina zemí světa dnes funguje na principu deficitních rozpočtů, kdy chybějící prostředky jsou získávány pomocí emise státních dluhopisů, které nakupuje finanční sektor s centrální bankou za zády.

Pauza na humor...

Pokračujme.

Dalším důsledkem je, že se daňoví poplatníci postupně dostávají do vyšších nominálních příjmových úrovní. Následkem inflační měnové politiky se tak člověk může ocitnout v příjmové úrovni s vyšší mírou zdanění, aniž by zaznamenal reálný růst kupní síly. To platí v každé zemi, kde existuje progresivní daň z příjmů (ať už formou vyššího procentuálního zdanění po dosažení určité příjmové hranice či formou fixní slevy na dani; v ČR platí obojí).

Co stát s penězi dělá? Samozřejmě provozuje a financuje mnoho věcí, které jsou na první dojem přínosné (zdravotnictví, školství, infrastrukturu, penze). Ponechme nyní stranou skutečnost, že kvalita služeb v těchto odvětvích je často podprůměrná a postupem času stále více suplovaná soukromými iniciativami – státní zaměstnanci nečelí prostředí, které by je motivovalo k uspokojování zákazníka. Daleko horším důsledkem rozbujelých státních výdajů jsou spíše „služby“, které by na trhu nevznikly, jelikož by po nich ve svobodné společnosti neexistovala poptávka:

- **Války „za demokracii“.** Války ve Vietnamu, Afghánistánu a Iráku jsou jen tři nejznámější případy z velkého množství nesmyslných válečných výprav, kterých se USA v posledních

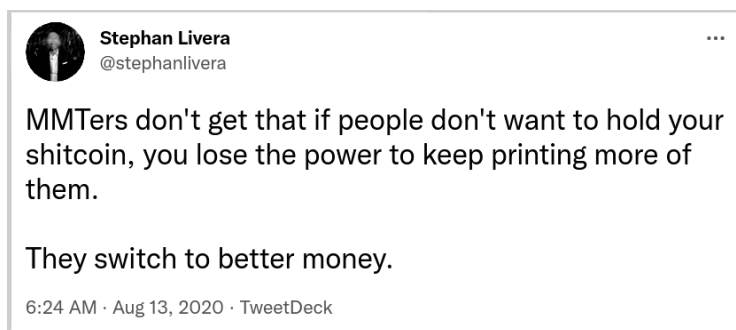
50 letech účastnily a konflikt eskalovaly do téměř úplné destrukce dané země. Obranná válka je jedna věc, válečná výprava s vágním (či přímo vyhlaným) zdůvodněním je věc druhá. A do značné míry umožněná politikou téměř neomezených zdrojů, které má americká vláda díky výjimečnému postavení amerického dolaru coby světové rezervní měny k dispozici.

- **Válka proti drogám.** Program spuštěný v USA v roce 1971 je stále častěji komentovaný jako naprosté fiasko v plnění původních záměrů. Spojené státy mají světově nejvyšší podíl vězňů na populaci, podstatná část z nich je zavřena za držení a obchod s lehkými drogami, jako je marihuana, která je v posledních letech již postupně legalizována. Obdobně jako alkoholová prohibice i ta drogová produkuje opačný výsledek, než jaký byl záměr – jejím důsledkem je zvýšení kriminality a závislosti.
- **Válka proti chudobě.** Sociální stát je často uváděn jako výdobytek moderní civilizace, je však vhodné se zamyslet i nad tím, jaké má důsledky na pracovní trh a soukromou charitu. V tomto kontextu doporučuji seznámit se s myšlenkami Thomase Sowell, amerického ekonoma, podle něž je válka proti chudobě hlavní příčinou postupného vytvoření ghett v amerických městech. Sociální stát je (obdobně jako válka proti drogám) program vzniklý v 70. letech, po nástupu systému čistých fiat peněz, který umožnil explozi státních výdajů.
- **Válka proti viru.** Po vzoru předchozích iniciativ se v letech 2020–2021 po celém světě rozjela nekompromisní válka proti ideálnímu státnímu nepříteli: neviditelnému viru. Pouze díky iluzi bohatství vycházející z masivního tisku peněz si mohly vlády dovolit platit plošné kompenzace za měsíce trvající přerušení ekonomické aktivity. Tato válka bude mít dlouhodobě zřejmě nejničivější důsledky ze všech

jmenovaných, jelikož došlo k těžko napravitelnému narušení globální logistiky, výrobních procesů i vzájemné důvěry ve společnosti. V některých zemích – kupříkladu Austrálii – pak došlo k nastolení plnohodnotného policejního státu, kterého se bude společnost těžko a dlouze zbavovat.

Peněžní socialismus narušuje zodpovědnost státních činitelů vůči daňovým poplatníkům, výrazně navyšuje státní rozpočet a umožňuje financování pochybných programů, které slouží spíše k uspokojení ega a získání krátkodobých politických bodů, ačkoli na společnost mají dlouhodobě devastující dopady.

A nyní: **myslíte si, že se v budoucnu něco zásadně změní? Pokud ano, tak pouze ve smyslu dalšího přitvrzení nastoupeného trendu.** Populární začíná totiž být moderní monetární teorie (MMT), jež praví, že stát disponující centrální bankou by měl přestat brát jakékoliv ohledy na výši deficitu a zadlužení, jelikož veškeré výdaje může uhradit s pomocí inflace. V principu se jedná o monetární politiku Zimbabwe, jen s tím rozdílem, že při aplikaci na americký dolar hraje zastáncům teorie do karet skutečnost, že jde o světovou rezervní měnu, pro kterou až donedávna neexistovala konkurence.

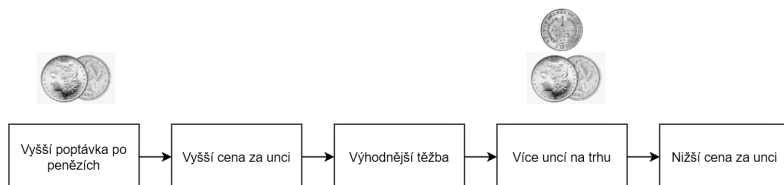
*Problém MMT: shitcoin jménem USD má konkurenci v podobě lepších peněz.
Zdroj: Twitter.*

Zlato, nebo bitcoin?

Libertariáni a rakouští ekonomové zvěstovali konec peněžního socialismu dlouhé desítky let. Většina z nich vždy mluvila o návratu ke zdravým penězům (*sound money*) ve formě zlata. Zlato bylo penězi po většinu lidské historie – a má téměř dokonalé peněžní vlastnosti.

Satoshi nicméně v roce 2009 objevil něco, co nikdo nečekal: potenciální peníze s ještě lepšími rysy, než má zlato. Oproti zlatu má totiž bitcoin dvě unikátní vlastnosti: je absolutně vzácný a zároveň nehmotný. Tyto znaky z něj činí velmi zajímavého kandidáta na budoucí peníze lidstva; zejména mají-li nestátní peníze vskutku zůstat nestátními.

Absolutní vzácnost v praxi znamená, že vyšší poptávka nezvyšuje objem vytěžených peněžních jednotek. U drahých kovů (které absolutní vzácnost nemají) je v historii možné pozorovat následující mechanismus vyrovnávání poptávky a nabídky:

Vyrovňávání poptávky a nabídky u drahých kovů.

V případě bitcoinu je nicméně mechanismus následující:

Vyrovňávání poptávky a nabídky u bitcoinu.

V případě drahých kovů vede vyšší poptávka k většímu přísunu nového kovu na trh; nabídka zde funguje jako regulátor růstu ceny a zlato a stříbro si tak drží víceméně stabilní kupní sílu (která dlouhodobě mírně roste z titulu přirozeného poklesu cen při růstu produktivity).

Bitcoin má v protokolu zabudováno maximální množství jednotek v oběhu: jedná se o 2,1 biliardy satoshi neboli 21 milionů celých bitcoinů. Zvýšená poptávka po penězích tak u bitcoinu nevyvolává přísun nových satoshi na trh, nýbrž přizpůsobení bezpečnosti sítě.

i

Je bitcoinu málo?

2,1 biliardy satoshi je obrovské množství jednotek – pokud by 1 satoshi odpovídal dnešnímu 1 centu, pak celková tržní kapitalizace bitcoinu činí 21 bilionů dolarů, což je dvakrát více než tržní kapitalizace zlata. Pokud by měl bitcoin zastat funkci všech peněz světa, pak by 1 satoshi byl roven zhruba 5 centům – „široké peníze“ celého světa jsou totiž zhruba 100 bilionů dolarů (dle Visual Capitalist). Bitcoinu – respektive satoshi – je tudíž dostatek na to, aby zastal roli globálních peněz, a zároveň jsme neměli problém s příliš hodnotnou nejnižší měnovou jednotkou. Navíc v platební nadstavbě Lightning Network lze již dnes provádět tzv. subsatoshi platby. Bitcoin je v principu nekonečně dělitelný.

Při postupné odluce peněz od státu lze tudíž očekávat, že cena za satoshi nadále poroste, jelikož to je jediný mechanismus, který v případě Bitcoinu vyrovnává poptávku po penězích a jejich nabídku na trhu (stávající držitelé musí být zlákáni nabídkou dostatečně vysoké kupní síly, jelikož těžaři nemohou na trh dodat více).

Neznamená to ale, že bitcoin jsou obdobně špatné peníze jako fiat, pouze s opačným znaménkem? Nikoli, protože výrazně rostoucí kupní síla satoshi je pouze dočasným jevem. Jedná se o efekt tzv. Greshamova zákona. Tento zákon, původně popisující chování zlata a stříbra v kontextu vládního bimetralismu, lze pro případy bitcoinu a fiatů přizpůsobit následovně:

Nakamotův-Greshamův zákon

Bitcoin vytlačuje fiat v roli uchovatele hodnoty. Fiat naopak vytlačuje bitcoin v roli prostředku směny.

Zdůvodnění:

i

Fiat jsou peníze s dlouhodobým poklesem kupní síly. Je racionální používat fiat ke krátkodobým útratám – jako prostředek směny.

Bitcoin jsou peníze s dlouhodobým růstem kupní síly. Je racionální používat bitcoin k dlouhodobým úsporám – jako uchovatele hodnoty.

Výše uvedené platí za předpokladu, že jedinec má stále příjem ve fiat penězích. V případě příjmu v bitcoinu se bitcoin stává nevyhnutelně i prostředkem směny.

Efekt Nakamotova-Greshamova zákona jednoduše praví, že bitcoin se bude vůči fiatů zhodnocovat až do doby, kdy bude příjem v bitcoinu přirozeným jevem. Je pravděpodobné, že v té době již fiat peníze nebudou existovat (či budou okrajovou záležitostí zaostalých zemí) a porovnávání kupní síly s fiatem již nebude mít význam; význam bude mít porovnávání kupní síly vůči statkům běžné spotřeby. Efekt zákona tak již pomine a dominantním efektem bude dlouhodobý růst kupní síly z titulu růstu produktivity (v řádu jednotek procent ročně).

Trh s úvěry a dvě fáze odluky

Mezi některými ekonomy občas zaznívá námitka, že bitcoin nedokáže plnit plnohodnotnou funkci peněz, jelikož nad ním není možné vystavět trh s úvěry. Údajný problém spočívá v tom, že ve zhodnocujících se penězích nebude chtít nikdo dlužit, jelikož náklad takového úvěru bude velmi vysoký – vypůjčit si 10 milionů satoshi v případě, že se satoshi zhodnocuje o 20 % ročně, je čirým šílenstvím. Ekonomika s bitcoinovými penězi tudíž bude ekonomikou permanentní recese – žádné úvěry, žádné investice, vysoká nezaměstnanost a privilegovaná vrstva neustále bohatnoucích hodlerů, smějících se ze svých citadel.

Taková domněnka nicméně vyplývá z nepochopení odlišných fází odluky státu a peněz. **Odluka peněz od státu s pomocí bitcoinu totiž bude probíhat ve dvou fázích.** Skokové a nepředvídatelné zhodnocování satoshi je záležitostí první fáze, ve které platí Nakamotův-Greshamův zákon. Stejně jako je v této fázi neracionální satoshi utrácet za statky běžné spotřeby, je neracionální si v satoshi půjčovat a dlužit. První fázi odluky státu a peněz lze charakterizovat jako fázi objeování a rebalance: lidstvo postupně přichází na fakt, že existuje nová forma peněz s lepšími vlastnostmi než fiat peníze a drahé kovy, a následně rebalancuje své úspory do nových peněz. Je pochopitelné, že tato fáze trvá dlouhou dobu – bitcoin byl zpočátku novou, experimentální technologií s nejistými riziky. Teprve s přibývajícimi léty dostáváme lepší povědomí o tom, jak s touto technologií zacházet, jaká jsou její skutečná rizika a nakolik je možné dlouhodobě věřit neměnitelnosti monetární politiky.

Teprve až ve druhé fázi – po skončení fáze objeování a rebalance – může bitcoin začít sloužit k plnění dalších peněžních funkcí, jako je zprostředkování trhu s úvěry. A v této fázi nebude chování bitcoinu příliš rozdílné od chování drahých kovů; jediným rozdílem je, že u drahých kovů je růst kupní síly z titulu růstu produktivity částečně snižován flexibilní nabídkou, která ovšem může způsobovat i výrazné šoky: příkladem je vysoká stříbrná inflace ve Španělsku 16. století či kalifornská zlatá horečka v 19. století.

Oproti současnosti by byl trh s úvěry ve světě s bitcoinovými penězi pravděpodobně značně umírněný. O co menší roli by hrály úvěry, o to větší by hrálo financování investičních záměrů s pomocí úspor (které se v prostředí bitcoinových peněz vyplatí budovat, jelikož se dlouhodobě zhodnocují tempem růstu produktivity). Je rovněž pravděpodobné, že namísto půjčování podnikatelům by investoři požadovali za své satoshi podíl – precedentem takového nastavení je koneckonců poměrně rozšířené „islámské bankovníctví“, kde se nepůjčuje, nýbrž investuje.

Palčivou otázkou v kontextu trhu s úvěry je: vzniknou bitcoinové banky? Hal Finney, jeden z prvních bitcoinových vývojářů, předvídal vznik bitcoinových bank již v roce 2010 a je pravda, že mu vývoj dává do určité míry za pravdu – platformy jako BlockFi či Coinbase jsou de facto bitcoinovými bankami, jelikož transakce v nich probíhají mimo bitcoinový blockchain a nemůžeme si být jistí, že neprovádějí politiku částečných rezerv (tj. že neprodávají či nepůjčují více bitcoinů, než mají skutečně v držení).

Hal Finney očekával problém ve škálovatelnosti transakcí, jelikož bitcoin je v základní vrstvě schopen vypořádat pouze pár tisíc transakcí za deset minut. Tento problém měly řešit právě bitcoinové banky – důvěryhodné instituce, které by držely bitcoin ve jménu svých uživatelů a transakce mezi uživateli by pak měly podobu změn v interním účetnictví bank. V tomto se naštěstí mýlil, jelikož vývojáři Joseph Poon a Thaddeus Dryja přišli v roce 2016 s řešením Lightning Network, které se v následujících letech notně rozvinulo a nyní je již prakticky využitelné pro každodenní platby (kupříkladu v mém e-shopu na stránkách Stackuj.cz lze platit přes Lightning Network). Bitcoinové banky tudíž nejsou ke škálování plateb zapotřebí – a vzhledem k nehmotné povaze bitcoinu nejsou zapotřebí ani k bezpečné úschově většího množství bitcoinu.

Výhody bitcoinu vůči zlatu jsou:

- Absolutní vzácnost a související silný efekt Nakamotova-Greshamova zákona v první fázi odluky. Zhodnocování bitcoinu vůči fiat měnám jej činí velmi atraktivním, podle některých je právě dlouhodobě rostoucí cena bitcoinu jeho přirozeným marketingem. Občas se o tomto efektu (spíše ironicky) mluví jako o NGU – Number go up.
- Nehmotná povaha bitcoinu je velmi dobrou ochranou proti snahám o státní ovládnutí. Oproti zlatu můžeme bitcoin využívat k elektronickým převodům po celém světě, bez

sebemenší ztráty suverenity, bez nutnosti spoléhat se na jakékoli poskytovatele služeb.

Jednou zásadní nevýhodou bitcoinu vůči zlatu je *Lindy effect* – není prozatím dostatečně ověřený historií. Zlato má za sebou tisíce let, bitcoin pouze jednu dekádu. Svět se nicméně v mnoha ohledech zrychluje a je možné, že jedna další dekáda bude dostatečná k potvrzení bitcoinu coby nejlepšího možného pokračovatele monetární historie.

Bitcoinizace: budoucnost monetární historie

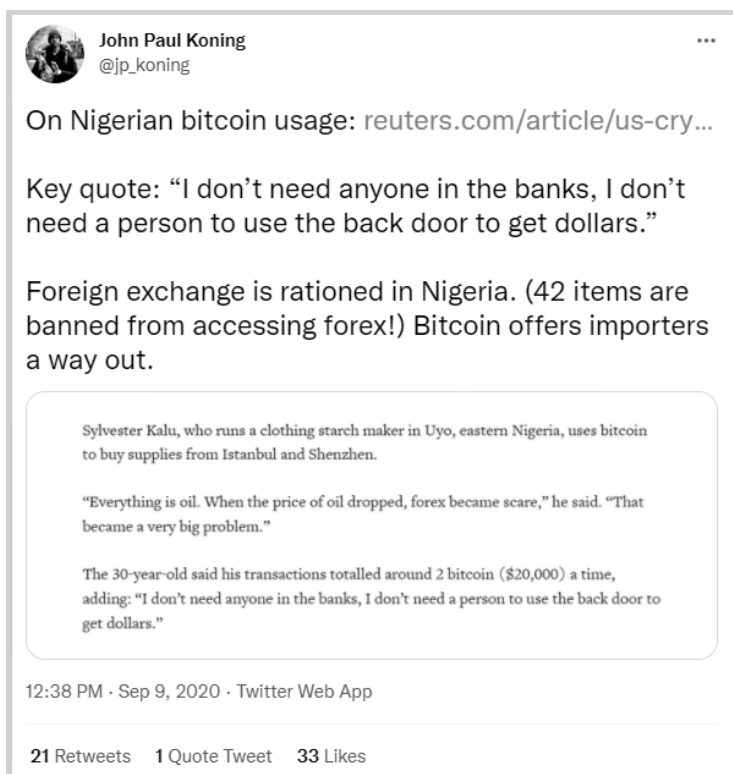
Nástup bitcoinu coby nových peněz bývá občas popisován termínem „hyperbitcoinizace“. Termín je odvozen od hyperinflace: jedné ze závěrečných fází státní monetární politiky. Bitcoinizace však „hyper“ být nemusí, obdobně jako úpadek fiatů nemusí být provázen devastujícím růstem spotřebních cen (jak jsme si uvedli, alternativami k hyperinflaci jsou deflační kolaps či znárodnění ekonomiky).

Podíváme-li se do historie měnových uspořádání dvacátého století, má bitcoinizace svou předlohu v tzv. dolarizaci, kdy země adoptuje jako svou měnu americký dolar. Dolarizace může být oficiální (např. Panama) či neoficiální (Bělorusko, Venezuela, Argentina a další země trpící vysokou inflací, kde běžní lidé začnou spořit a počítat v dolarech). Dolar má nicméně dvojitý problém, který je s postupem času čím dál palčivější: je subjektem kapitálových kontrol a ve světě fiatů je pouze jednookým mezi slepými. Je pravděpodobné, že s rozšiřujícím se povědomím o bitcoinu a upadající kvalitou dolaru tak začne dolarizaci nahrazovat bitcoinizace. Kromě ochrany kupní síly má pro lidi v rozvojových zemích výhodu i v tom, že umožňuje bezhotovostní platební styk: neoficiálně dolarizované země jsou totiž zpravidla dolarizované pouze hotovostně, nákupy na internetu jsou pro obyvatelstvo nedostupné.

Bitcoinizace bude v průběhu následující dekády probíhat formou postupného prorůstání bitcoinu do ekonomických aktivit – úspor, mezd, platebního styku. Není vůbec zapotřebí, aby byla bitcoinizace

jakkoliv oficiálně posvěcená – naopak, efektivní odluka instituce od státu přichází vždy odspodu. O bitcoinizaci se rozhodnou samotní lidé a jejich firmy, jakmile podstatu bitcoinu coby nových peněz pochopí, naučí se s ním bezpečně pracovat a přijmou, že krátkodobá volatilita je akceptovatelnou cenou za dlouhodobě pozitivní efekt Nakamotova-Greshamova zákona a dalších vlastností (necenzurovatelnost, složitá až nemožná konfiskace, snadnost přeshraničních transakcí atd.).

John Paul Koning
@jp_koning

On Nigerian bitcoin usage: reuters.com/article/us-cry...

Key quote: “I don’t need anyone in the banks, I don’t need a person to use the back door to get dollars.”

Foreign exchange is rationed in Nigeria. (42 items are banned from accessing forex!) Bitcoin offers importers a way out.

Sylvester Kalu, who runs a clothing starch maker in Uyo, eastern Nigeria, uses bitcoin to buy supplies from Istanbul and Shenzhen.

“Everything is oil. When the price of oil dropped, forex became scare,” he said. “That became a very big problem.”

The 30-year-old said his transactions totalled around 2 bitcoin (\$20,000) a time, adding: “I don’t need anyone in the banks, I don’t need a person to use the back door to get dollars.”

12:38 PM · Sep 9, 2020 · Twitter Web App

21 Retweets 1 Quote Tweet 33 Likes

Bitcoin začínají používat například dovozci zboží v zemích s limitovaným přístupem k devizovému trhu.

Pro firmy, které se rozhodují se svými volnými prostředky přejít do bitcoinu, bude postupem času dalším logickým krokem využívání bitcoinu ve svém dodavatelském řetězci a při výplatě mezd zaměstnancům. Tento krok nicméně může přijít až za dlouhou dobu,

jelikož v první fázi bitcoinizace je stále silný efekt Nakamotova-Greshamova zákona, který od využívání bitcoinu v platebních funkcích odrazuje (předpokládané vysoké budoucí zhodnocení představuje vysoký náklad příležitosti).

Bitcoin a renesance úspor

Logickým prvním krokem osobní bitcoinizace jsou úspory. Úspory jsou dnes polozapomenutou funkcí kvalitních peněz: prosté odkládání peněz „pod matraci“, tj. bez rizika krachu protistrany či finanční ztráty, jaké s sebou nesou bankovní vklady či investice do akcií, dluhopisů a všemožných fondů. Bankovní vklady dnes ani nepokrývají oficiální inflaci, úspory tak pozbyly smyslu – namísto konzervativního plánování na budoucnost evokují smutný obrázek stařenky, která po desetiletích skrovného života zjišťuje, že její peníze mají sotva desetinovou hodnotu. Bitcoin v rámci strategie DCA navrácí úsporám svůj smysl a klade nepříjemnou otázku: proč celý život odvádíme nemalou část příjmu v rámci „sociálního pojištění“ – když vlastně nikdo netuší, jakou nakonec budeme mít reálnou starobní penzi?

DCA aneb pravidelné spoření v bitcoinu

i

Dollar cost averaging neboli DCA je jednoduchá a velmi efektivní strategie, jak bitcoinizovat své dlouhodobé úspory. Podstata DCA spočívá v tom, že si do bitcoinu odkládáte pravidelně, v menších částkách a nehledě na aktuální cenu – například každý měsíc po výplatě 1000 Kč. Velkou výhodou DCA je, že člověk vůbec neřeší aktuální výkyvy v ceně a zbavuje se krátkodobého spekulativního mindsetu. Jedná se o ideální strategii pro snížení osobních časových preferencí – při DCA plánujete na roky dopředu. Jelikož nikdo neví, jaké postavení budou mít držitelé bitcoinu v budoucnosti, doporučujeme se v co největší míře vyhnout burzám s KYC praktikami a spořit s pomocí nástrojů, jako je P2P burza Bisq. Na Alza.cz naleznete podrobný návod, jak s burzou pracovat.

V rámci bitcoinizace úspor je zapotřebí zbavit se mentálního bloku v podobě „syndromu ujetého vlaku“ – je zbytečné být v depresích z toho, že jsme bitcoin nekupovali před lety za pár dolarů. Jakkoli to dnes zní mnohým šíleně, ve zpětném pohledu možná pochopíme, že u bitcoinu vůbec nešlo o to, kolik dolarů na něm který spekulant vydělal v první fázi – jelikož se dolary nakonec ukázaly jako bezcenné. Je možné, že trpělivý „stacker“ s nízkými časovými preferencemi tak nakonec ochrání a získá mnohem více kupní síly, než kdejaká chvástavá „velryba“ se stovkami levně získaných bitcoinů (které nicméně prodá při vysoké fiatové cenovce). A konečně, stane-li se bitcoin vskutku globálními penězi, pak nebude v pravém slova smyslu „pozdě“ pro nikoho, kdo na bitcoin přejde. Efekt zvyšování kupní síly bude sice po vyčerpání Nakamotova-Greshamova zákona nižší, stále ale bude v platnosti z titulu rostoucí produktivity.

Hal VIP Sr. Member 	 Re: Historical perspective (for a newbie) June 05, 2011, 07:05:36 PM <i>Merited by M-BTC (1)</i>
Activity: 314 Merit: 1013	Research dollar cost averaging.
	
	Hal Finney

DCA ve vztahu k bitcoinu doporučoval Hal Finney již v roce 2011. Zdroj: BitcoinTalk.

Nečekaná odluka

Každá historická odluka instituce od státu musela být pro většinu lidí nepředstavitelná a zcela heretická. V předvečer odlučky poukazovali zajisté mnozí na skutečnost, že daná instituce byla se státem spjata po celou dosavadní historii a pouze státní benevolence a expertní vedení umožňuje instituci vůbec existovat a chrání společnost před

úpadkem do anarchistického chaosu. Tak je tomu i dnes s penězi. Odluku peněz od státu dnes nikdo nečeká, ačkoli zpětně bude očividná a nevyhnutelná.

Je možné, že z pádu dolaru bude obviňován bitcoin a jeho držitelé budou démonizováni, obdobně jako tomu bylo ve 30. letech s držiteli zlata. Bitcoin nicméně nemůže způsobit pád dolaru – pokud dolar skutečně zkolabuje, bude na vině samotná povaha fiat peněz. Nezapomínejme, že čistý fiat bez návaznosti na zlato je záležitostí pouze posledních padesáti let, během kterých je monetární politika čím dál extrémnější a vymykající se jakýmkoli dosavadním ekonomickým doporučením (naopak musí být narychlo vymyšleny nové ekonomické teorie, jako je MMT). Bitcoin tak v případě pádu dolaru pouze zaplní vzniklé vakuum.

Bitcoin nezabije fiat. Fiat spáchá sebevraždu. Zdroj: Twitter.

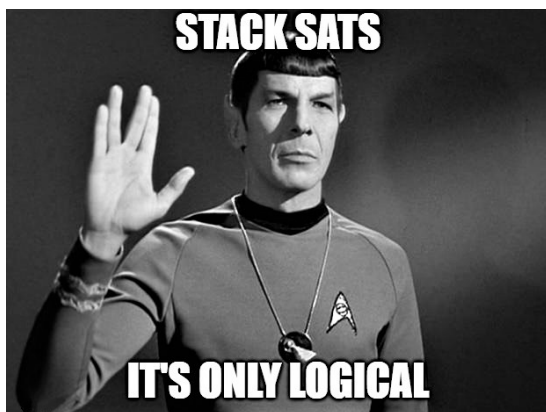
Odluka státu a peněz bude ve zpětném pohledu vnímána jako projev civilizovanosti srovnatelný s předešlými odlukami církve, médií, vzdělání a obchodu. Bitcoinizace je tou nejsametovější revolucí. Nevyžaduje davy v ulicích, politické kampaně či ozbrojené konflikty. Pro většinu lidí nevyžaduje ani hluboké chápání ekonomie, historie či technologie – o atraktivnost bitcoinizace se postará čím dál viditelnější efekt Nakamotova-Greshamova zákona. Společnost fungující na bitcoinu nebude utopií, učiní však další důležitý krok od primitivního mocenského uspořádání k prosperující civilizaci.

V. PROČ JENOM BITCOIN?

V předešlých kapitolách jsme si rozebrali, proč potřebujeme nestátní peníze, jaké jsou dopady peněžního socialismu, jaká je historie státní moci nad penězi, jak a proč bude postupně docházet k bitcoinizaci – adopci bitcoinu coby nových peněz. Jedna otázka nicméně zůstala nezodpovězena. **Proč pouze Bitcoin?**

Nemáme zde snad rozmanité, prosperující, dynamické, vzrušující odvětví kryptoměn? Nemám si ke svým prvním satoshi nakoupit také ETH, XMR, LTC, LINK, YFI? Nemám farmařit yield nebo kupovat NFT šutry? Nemám snad diverzifikovat do altcoinů?

Krátká odpověď: ne. Osvojte si strategii pravidelných, průběžných nákupů bitcoinu (strategie DCA), žijte dlouho a blaze.

Konec knížky. Děkuji za přečtení.

Delší odpověď: čtěte dále.

Jaký je smysl blockchainu?

„Blockchain“ je do značné míry prázdný buzzword – samotný blockchain bez obchodovatelného tokenu (např. bitcoinu) totiž nedává žádný smysl. V Bitcoinu vzniká blockchain jako vedlejší produkt vypořádání transakcí a jeho hlavním smyslem je možnost nezávislého ověření aktuálního UTXO setu (databáze neutracených transakčních výstupů – tj. kdo co vlastní). Bitcoinový full node umožňuje každému na světě vytvořit si vlastní kopii blockchainu, a to procesem validace všech bitcoinových transakcí od počátečního genesis bloku až k aktuálnímu UTXO setu – blockchain tak dává každému jistotu, že přijímané bitcoiny jsou pravé (a že se nejedná například o bcash). Provoz vlastního nodu zároveň dává příjemci jistotu, že přijímané transakce splňují pravidla bitcoinového protokolu.

Stručně řečeno, smyslem blockchainu je **umožnění existence nestátních peněz, bez závislosti na důvěryhodné třetí straně**.

Nejedná se přitom o nějakou zbytečnou paranoii. Bitcoinu předcházelo množství centralizovaných pokusů, které neskončily pro zakladatele a držitele daných měn vůbec dobře:

- Liberty Reserve: projekt běžel mezi lety 2006–2013 a zajišťoval digitální přesuny jednotek, které bychom dnes nazvali stablecoiny (ekvivalenty dolaru, eura, uncí zlata). Liberty Reserve měla na vrcholu okolo 1 milionu uživatelů. Údajně byl systém hojně využíván k praní peněz z kradených karet a obdobných aktivit. V roce 2013 byl zakladatel zatčen, později odsouzen k dvaceti letům vězení, všechny prostředky byly zabaveny. Někteří uživatelé (kteří Liberty Reserve používali obdobně jako PayPal, k legálním aktivitám) dodnes s úřady řeší, zda dostanou své peníze zpět.
- e-gold: projekt běžel v letech 1996–2008, umožňoval přesuny digitálních gramů zlata. Podkladové zlato firma skutečně držela a nezdá se, že by kdy prováděla politiku částečných rezerv. Na vrcholu firma držela 4 tuny zlata

a uživatelé provedli ročně transakce v objemu 2 miliard dolarů. Roku 2008 byl projekt zavřen americkými úřady, zlato zabaveno (vydáno uživatelům jako kompenzace za digitální jednotky bylo až v roce 2013). Zakladatelé byli odsouzeni k mírným trestům.

- e-bullion: projekt podobný e-goldu, rovněž se jednalo o transakce s digitálním zlatem. Fungoval mezi lety 2001–2008. Na vrcholu měl milion uživatelů a držel okolo 1,5 tuny zlata. E-bullion byl provozován manželi Fayedovými, kteří se rozhádali, manžel nechal svou ženu zavraždit. Všechno zlato bylo úřady zabaveno.
- Liberty dollar: fungoval v letech 1998–2007, převážně se jednalo o zlaté a stříbrné mince s dolarovým nominálem (dle původní definice dolaru). Liberty dolary byly svého času velmi populární v americké libertariánské komunitě. V roce 2007 byla v kancelářích Liberty dolaru provedena razie a zakladatel byl obžalován z padělání amerického dolaru (ano, „padělání“ ve formě mnohem hodnotnějších mincí). Ačkoli zakladateli hrozily desítky let vězení, byl nakonec osvobozen (zabavené kovy byly vydány až v roce 2017).

Satoshi nadobro vyřešil pokusy o vytvoření nestátních peněz s pomocí mechanismu proof-of-work s dynamickou úpravou obtížnosti. Bitcoin byl od počátku koncipován jako systém bez centrálního bodu selhání – kde nelze vypnout servery, pozatýkat zakladatele a zabavit prostředky.

Díky Satoshiho vynálezu tak máme k dispozici nestátní peníze, u kterých můžeme oprávněně očekávat, že tu s námi budou ještě velmi dlouho. A to z jednoho prostého důvodu: **decentralizovaná povaha Bitcoinu je zajištěna finanční motivací těžařů**. Od těžařů nemůžeme očekávat, že budou vynakládat energii na proof-of-work z lásky k Bitcoinu; musíme očekávat, že jim jde pouze o finanční zisk neboli že těžaři jsou ekonomicky racionální.

Dva požadavky na nestátní peníze

Dostáváme se tak blíže k zodpovězení otázky „proč pouze Bitcoin“.

Nestátní peníze musí splňovat dva požadavky:

- 1) Decentralizace
- 2) Předvídatelná a nezměnitelná měnová politika

Oba body jsou naprosto zásadní. Nestátní peníze se musí principiálně odlišovat od dosavadních peněz – měnová politika musí být neutrální, tj. nezměnitelná a předvídatelná stovky let dopředu. A zároveň musí být nový peněžní systém nenapadnutelný státem či jinou zájmovou skupinou.

Pokud by nestátní peníze nesplňovaly jeden z těchto bodů, dříve či později selžou. Nedostatečná decentralizace může plynout například z vysokých nároků na provoz full nodů nebo udělením privilegií určitým aktérům – systémy s komplexní základní vrstvou (např. původní Ethereum) jsou notoricky náročné na provoz nodu v domácích podmínkách, systémy založené na tzv. proof-of-stake (např. Ethereum 2.0) zase motivují menší držitele vložit své coiny do rukou velkých validátorů, typicky burz.

Obsahuje-li nestátní peněžní síť centralizační tendence a vytváří-li si centrální body selhání, nemá příliš smysl se jí dlouhodobě zabývat. V případě většího úspěchu sítě v obcházení transakční cenzury a jiných projevů státního peněžního monopolu bude daná síť zastavena či regulována obdobně jako předchůdci Bitcoinu. Většina konkurentů Bitcoinu činí právě tuto základní chybu: obětuje decentralizaci ve prospěch rozsáhlejší funkčnosti na základní vrstvě a rychlejšího vývoje. Bitcoin se naopak vyvíjí ve vrstvách: základní vrstva (blockchain) je simplistická, další vrstvy (Lightning Network a aplikační vrstvy nad ní) jsou expresivnější, avšak stále bez nutnosti komukoli důvěřovat a centrálně koordinovat další vývoj.

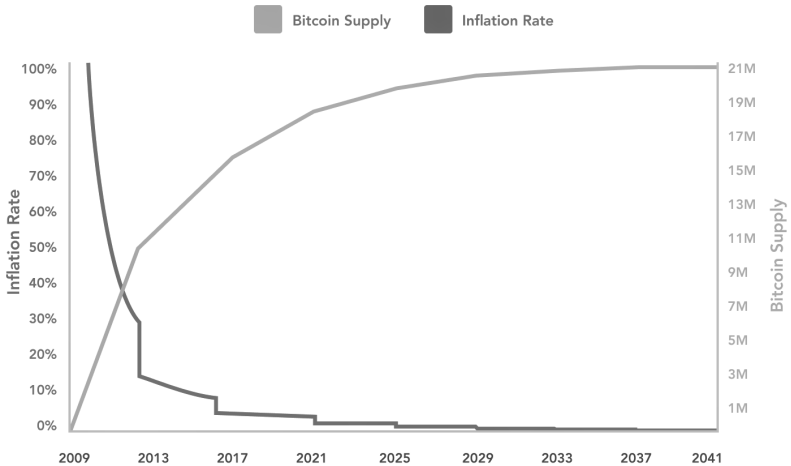
Podívejme se nyní detailněji na bod druhý: předvídatelná a nezměnitelná měnová politika.

U bitcoinu si můžeme být jisti, že ho na světě nikdy nebude více než 21 milionů. Z čeho tato jistota plyne? Na první pohled ze samotného kódu, který definuje tempo uvolňování nových jednotek do oběhu: v prvních 210 000 blocích (odpovídající zhruba 4 rokům) se uvolňovalo 50 bitcoinů za jeden blok, v dalších 25 bitcoinů a tak dále. Jenže kód může být změněn. Nezměnitelnost monetární politiky nezajišťuje pouze samotný kód, nýbrž všichni provozovatelé bitcoinových uzlů, kteří rozhodují o tom, jaký kód na jejich počítači poběží.

Zdá-li se vám to příliš abstraktní, pak vězte, že odolnost Bitcoinu vůči snaze o změnu protokolu byla před lety již notně otestována. V roce 2017 totiž proběhla tzv. válka o velikost bloku (*The Blocksize War* – na toto téma vyšla i stejnojmenná kniha), v rámci které proti sobě stály dva tábory: jedni usilovali o navýšení parametru velikosti bitcoinového bloku, druzí o jeho zachování na původní úrovni a aktivaci SegWitu (technologického upgradu, který později umožnil budování Lightning Network). Vyhrála konzervativnější strana, která navýšení velikosti bloku nepřipustila a prosadila SegWit. Se změnou měnové politiky by to dopadlo obdobně: je jisté, že vůči snaze o změnu tak kritického parametru, jakým je celkové budoucí množství bitcoinů, by byla bitcoinová komunita naprosto jednotná ve své opozici. Výsledkem snahy o změnu měnové politiky by tak byl jen vznik dalšího z mnoha altcoinů – stejně jako následkem války o velikost bloku bylo odštěpení Bitcoin Cash, jenž následně upadnul v zapomnění.

Bitcoin Issuance Schedule

Měnová politika, na konci které bude 21 milionů bitcoinů. Zdroj: Bitcoin wiki. https://en.bitcoin.it/wiki/Controlled_supply.

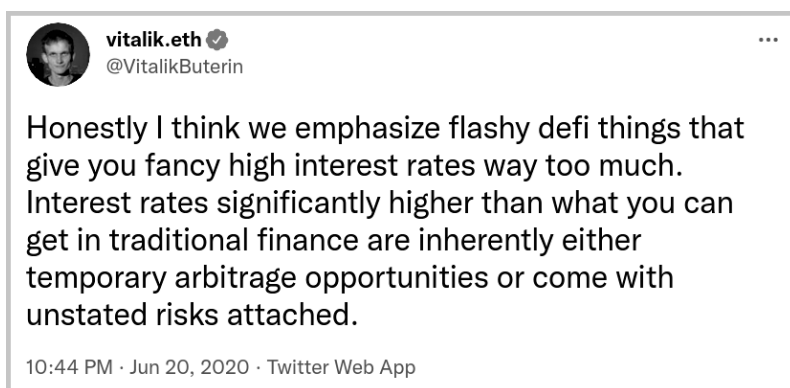
Decentralizace a nezměnitelná měnová politika jsou zkrátka dvě strany jedné mince.

Ethereum: ultra sound money?

Síť Ethereum nelze upřít, že v některých ohledech zdánlivě šlape Bitcoinu na paty. Dlouhodobě se jedná o druhou největší síť a Bitcoin dokonce překonává v objemu transakčních poplatků, což zajišťuje dostatečnou motivaci těžařů věnovat síti výpočetní výkon k jejímu zabezpečení.

Ethereum lze považovat za jediného skutečného vyzyvatele na roli nestátních peněz po boku Bitcoinu, propagátoři Etherea v poslední době sami rádi mluví o tom, že Ethereum jsou peníze, a někdy se dokonce chvástají, že se jedná o tzv. „ultra sound money“, jelikož měnová politika Etherea je deflační (jednotky peněz budou vlivem pálení transakčních poplatků dlouhodobě ubývat).

Zatímco uživatelé Bitcoinu mají v případě vysokých transakčních poplatků možnost provádět transakce přes Lightning Network, u Etherea nic takového možné není. Vlivem vysokých transakčních poplatků tak jsou ze sítě postupně vytlačovány všechny jiné aktivity než spekulace s vysokým krátkodobým výnosem i rizikem (v době psaní knihy se jedná o DeFi „yield farming“ a gambling s NFT uměním). To značně narušuje původní story o světovém počítači, na kterém může běžet decentralizovaný internet. V poslední době se totiž Ethereum podobá spíše decentralizovanému kasinu – a kritizuje to i sám Vitalik:

Vitalik: DeFi je rizikovější, než se nyní zdá. Zdroj: Twitter.

Vitalik Buterin a Joe Lubin (tj. zakladatel Etherea a zakladatel Consensus/Infura) se již dříve vyjádřili ve smyslu, že současné Ethereum bylo pouze počáteční fází experimentu a na řadě je ukončení provozu této počáteční fáze. A je to vskutku tak, Ethereum končí. V nadcházejících letech má totiž Ethereum přestoupit na tzv. Ethereum 2.0.

Zásadní změny bývají v Ethereu implementovány s pomocí tzv. hard forků – zpětně nekompatibilních změn pravidel (snadnost jejich zavádění mimochodem dosti vypovídá o centralizaci uzlů a velkém vlivu vedení v podobě Vitalika Buterina a Ethereum foundation – která dokonce zaměstnává člověka na pozici „hard fork coordinator“). Přejechod na Ethereum 2.0 nicméně nebude mít formu hard forku, nýbrž

bude mít podobu spuštění zcela nové sítě a postupného ukončení dosavadního Etherea.

Ethereum 2.0 stojí na zcela nových principech než dosavadní síť. Namísto proof-of-work bude běžet na proof-of-stake, namísto globálně sdíleného blockchainu bude stát na tzv. shardingu (64 separátních chainech, které jsou jen omezeně kompatibilní). Nikdo nedokáže dnes říct, jak vlastně bude probíhat migrace existujících kontraktů a aplikací, například populárních DeFi služeb. Dosavadní držitelé „starého“ ETH budou mít nárok na odpovídající množství „nového“ ETH; to je ale asi tak vše, co budou mít sítě společné. Veškerý Lindy effect, který Ethereum v průběhu let posbíralo, tak bude ztracen a nová síť bude muset opět prokazovat svou bezpečnost a životaschopnost.

Vzhledem k tomu, že přechod na Ethereum 2.0 je dle plánu několikaletý proces, který se navíc neustále oddaluje, je dost možné, že v době úplného spuštění za sebou bude mít Bitcoin již 15 let uspokojujivého fungování, budování síťového efektu a sílící globální bitcoinizace. A je vlastně otázka, zda Ethereum 2.0 již bude finální verzí, či následně nevznikne potřeba migrovat dále na Ethereum 3.0.

„Potící se fanda Etherea“.

Rekapitulace: proč bitcoin > shitcoin

udiverse 21
@udiWertheimer

Replying to @dergigi and @davidjnage

I've researched shitcoins heavily for years and concluded that the name fits them well.

It is a professional term, just like “junk bonds” and “penny stocks”. Used in the financial sector and also by state representatives. Very sad that they can't just accept this

9:19 AM · Aug 8, 2020 · Twitter for iPhone

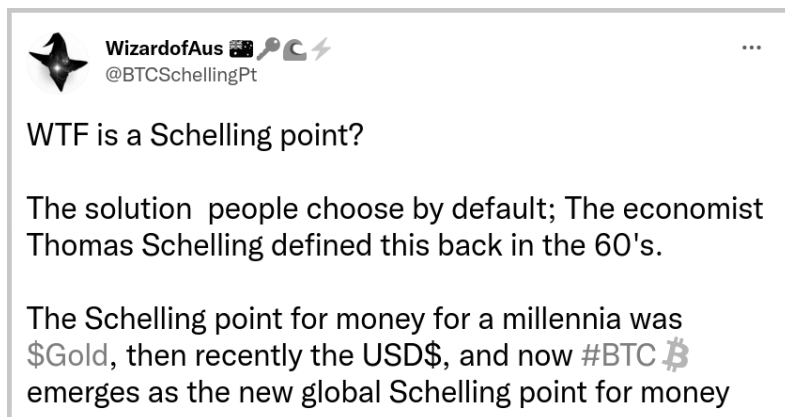
Upozornění: shitcoin je odborný termín. Zdroj: Twitter.

U nestátních peněz potřebujeme **decentralizaci a nezměnitelnou monetární politiku**. V obojím nastavil laťku Bitcoin a pro shitcoiny (odborný termín) je nemožné Bitcoinu konkurovat. Je zcela irrelevantní, že fanoušci Etherea malují grafy měnové politiky, která bude ještě více deflační než ta bitcoinová, když lze měnovou politiku měnit za pochodu. Nepotřebujeme novou centrální banku; potřebujeme plnou odluku peněz od státu a centrálních plánovačů.

Klasickou námitkou vůči uvedeným tezím je, že ne všechny altcoiny usilují o to stát se nestátními penězi. Inu, na to jsou dvě odpovědi: zaprvé, jiné využití – které by vydrželo alespoň pár let – se zatím neobjevilo. Kde jsou všechny ty decentralizované počítače, predikční markety, DAO, sociální sítě a revoluce v zubařství? Zdá se, že jediný přežívající use case je sofistikované kasino, kde hejlové neustále skáčou na lep buzzword marketingu. Zadruhé, i kdyby takové využití existovalo – na jaké síti poběží? Existuje síť kromě Bitcoinu, která by byla decentralizovaná, měla funkční mechanismus dlouhodobé

motivace těžařů a zároveň neměla v plánu ukončení provozu a přechod na experimentální technologii?

Další možnou námitkou je, že přece nemůžeme předvídat budoucnost. Co když v budoucnu přijde něco lepšího než Bitcoin? To je vskutku možné. Čím později však onen zabiják Bitcoinu přijde, tím těžší to bude mít (následkem sílicího Lindy effectu a prorůstání Bitcoinu do ekonomických aktivit v rámci probíhající bitcoinizace). Proti všemožným „inovativním kryptoměnám“ navíc mluví skutečnost, že Bitcoin je vesměs jednoduchý na pochopení – shitcoiny mají tendenci se odlišovat svou komplexitou, kterou se snaží působit sofistikovaně. Všechny tyto skutečnosti dělají z Bitcoinu přirozený Schelling point nestátních peněz.

Schelling point: řešení, na kterém se nezávisle shodnou strany, které spolu nekomunikují. Zdroj: Twitter.

Je zároveň dost dobře možné, že „blockchain“ samotný (bez tokenu) je uplatnitelný v obskurních využitích, jako je vypořádání obchodů na burze – některé velké burzy dokonce mají v tomto ohledu rozjeté zkušební programy. Ale řekněme si na rovinu: je to snad něco, co by vás zajímalo, kdyby v dané zprávě nebyl užít právě termín „blockchain“? Pro danou burzu se jedná zkrátka o alternativní řešení databáze a backendu pro vypořádání obchodů. Ne nadarmo se o blockchainových

konzultantech říká, že jsou najímáni pouze za účelem prosazení upgradu databázového systému, na který se přilepí magické slovíčko „blockchain“ otevírající peněženky.

V žádném případě však tímto textem nechci vyvolávat dojem, že Bitcoin má vše jisté. Naopak! Ani Bitcoin, který představuje nejlepší naději na nestátní peníze, není bez problémů. Mezi nejpalcivější patří:

- **Udržitelnost motivace těžařů:** máme za sebou 3 halvingy a podíl transakčních poplatků na celkové odměně roste. Je to však udržitelné i do budoucna? Existují dobré argumenty, proč ano – další vrstvy nad Bitcoinem (jako je protokolová sada LNP/BP) zvyšují tzv. transakční hustotu – jedna onchain transakce v budoucnu může vypořádat větší množství ekonomických aktivit na vyšších vrstvách. Relativní jistotu však budeme mít až po dalších 2–3 halvinzích (tj. za 8–12 let).
- **Nepřátelské snahy o změnu protokolu/monetární politiky:** je pravděpodobné, že korporátní pokusy o zásadní navýšení velikosti bloku z roku 2017 nebyly posledními. Tento pokus – známý jako SegWit2x a New York Agreement – byl problematický ze dvou důvodů: zaprvé, výrazně vyšší limit velikosti bloku jde proti decentralizaci: s většími bloky klesá množina možných provozovatelů nodů (protože rostou nároky na jejich provoz – hardwarové i co se připojení týče); zadruhé, jednalo se o snahu dobře kapitalizovaných firem přizpůsobit Bitcoin svým business potřebám, což by byl velmi nebezpečný precedens. Signalizace nodů v rámci hnutí UASF/No2X přijetí změny zabránila – bude však komunita obdobně obezřetná i v budoucnu?
- **Compliance layer:** dle rostoucího počtu bitcoinerů je největším problémem postupné prorůstání KYC praktik – všudypřítomné identifikace držitelů bitcoinu. Vzhledem k transparentní povaze bitcoinového blockchainu je KYC velmi nebezpečné – takového „poskvrnění“ je následně

složité se zbavit. Podstatou Bitcoinu je finanční suverenita – identifikace držitelů a jejich následné sledování jde přímo proti této podstatě. Identifikovaní držitelé čelí v budoucnosti riziku konfiskace, po vzoru konfiskace zlata ve Spojených státech v roce 1933 (Executive order 6102).

Nyní zpět k otázkám ze začátku kapitoly.

Nemáme zde snad rozmanité, prosperující, dynamické, vzrušující odvětví kryptoměn? Inu, jak jednou padlo na půdě amerického Kongresu: „Máme bitcoin, a máme shitcoiny.“ Shitcoiny mohou být krátkodobě vzrušující, jelikož procházejí hype cykly a nabízejí lákavý příběh rychlého zbohatnutí, zahalený do hávu revoluční technologie. Jedná se však o hru s nulovým součtem, kde zisk jednoho je vyvážen odpovídající ztrátou druhého (často jsou v zisku VC investoři a vývojářský tým, zatímco retail – tedy vy – jim to platí).

Mám diverzifikovat? Do jiných tříd aktiv určitě. Do shitcoinů ne – nejedná se o diverzifikaci, jako spíše o gamblování s cennými satoshi.

Nemám snad farmařit yield? Pouze pokud jste schopni sami sobě vysvětlit, odkud onen yield pochází a jaké nese riziko. V opačném případě tento gambling ignorujte a v budoucnosti pravděpodobně zažijete JOMO (*joy of missing out*).

Bonus: Ale vždyť jsem na shitcoinech v plusu! Gratuluji, obzvlášť jste-li v plusu nejen vůči fiat, ale i vůči bitcoinu. Ale pokud se shitcoinů nezbavíte ve prospěch bitcoinu, je velmi pravděpodobné, že během pěti let budete mít mnohem méně satoshi než dnes.

V konečném důsledku jde o to, co od Bitcoinu očekáváte. Pokud možnost dlouhodobých úspor s nadějí na ochranu a zvýšení kupní síly, pak je tu Bitcoin pro vás. Pokud nadějí na rychlé zbohatnutí, pak vás Bitcoin asi zklame. Bitcoin představuje nejlepší možnou nadějí na nestátní peníze. Netvrdím, že na shitcoinech se nedá vydělat – tvrdím pouze, že dlouhodobě nemají žádný smysl, a to kvůli trade-offům v neúspěchu decentralizace a udržitelnosti.

NĚKOLIK DOPORUČENÍ NA ZÁVĚR

Pokud čtenáře myšlenky této knihy zaujaly a chystá se v bitcoinu dlouhodobě spořit, je důležité následovat několik základních pravidel. Bitcoin je oproti jiným instrumentům specifický tím, že nabízí možnost skutečné suverenity: držíte-li bitcoin, je jeho zabezpečení jen a jen vaší zodpovědností.

Základním pravidlem je držet bitcoiny ve vlastní správě – nikoli v online peněžence či na burze. Každý, kdo se v bitcoinu určitý čas pohybuje, se dříve či později setká se smutným příběhem ztracených či ukradených bitcoinů ze služby, kde uživatel není jediný s přístupem k bitcoinovým klíčům. V každém případě se vyhýbejte službám online peněženek. Pro větší částky si poříďte hardwarovou peněženku (ideálně s možností zabezpečení ve formě Shamir Backup – doporučuji Trezor Model T). Pro menší částky mobilní peněženku Phoenix (iOS i Android) či Samourai (pouze Android). Při nastavování peněženek věnujte pečlivou pozornost doporučení – kriticky důležité je opsání seedu do offline úložiště, jako je prostý papír (který si následně dobře uschovejte).

Při nastavování peněženky (ať mobilní či hardwarové) je dobrým zvykem si po nastavení a opsání seedu peněženku zkusit smazat a obnovit, tj. simulovat ztrátu zařízení (mobilu či hardwarové peněženky). Věřte, že obnovu svých bitcoinů ze seedu nechcete poprvé zkoušet „naostro“; budete mít mnohem lepší spání, když si to nejprve vyzkoušíte s prázdnou peněženkou.

Vždy si pečlivě ověřujte adresy, na které zasiláte své satoshi. Po internetu lítají všemožné malwary, které se snaží vaše sats ukrást záměnou adresy při kopírování (ctrl+c & ctrl+v).

Nikdy nevěřte službám a reklamám slibujícím znásobení vašich bitcoinů. Jedná se vždy o podvod. Nikdy nesměňujte své cenné satoshi za altcoiny. Není to „Bitcoin 2.0“, nemá vyřešené škálování, banky

či korporace je neadoptují. Jedná se o podvod či pomýlené fantazie tvůrců, kteří nechápou podstatu a přidanou hodnotu Bitcoinu.

Seznamte se s možnostmi nákupů bez nutnosti podstupovat proces KYC. Jedná se o osobní nákupy, nákupy v bitcoinových ATM a přes služby Bisq či Hodl Hodl.

Zkrátka: budete-li věrní následujícímu desateru, bude se vám dobře spát.

BITCOINOVÉ DESATERO

- 1) Klíče, seed a Shamira bližnímu svému neukážeš.
- 2) Svě satoshi v hardwarové peněžence uschováš.
- 3) V mobilní peněžence pouze drobné přechovávatí budeš.
- 4) Z burzy okamžitě po nákupu satoshi své vyvedeš.
- 5) Upřednostňovat DCA před snahou předvídat tržní pohyby budeš.
- 6) Stackovat tak silně, že dostaneš strach z propadu ceny, jest zapovězeno (cenové propady kupovati – ne prodávati – budeš).
- 7) Pokušení altcoinů odoláš, jedná se o lest ďáblu, usilující o tvé sats.
- 8) Při odesílání pořádně kontrolovat adresu budeš, jelikož malwaroví démoni číhají za každým rohem.
- 9) Velikostí svého sats stacku chlubit se nebudeš.
- 10) Upřednostňovat hodl před obchodováním budeš.

KAM DÁL?

Na stránkách **Stackuj.cz** naleznete sekci Zdroje, kterou průběžně rozšiřuji. Tamtéž se můžete také přihlásit k odběru newsletteru, v kterém informuji o svých aktivitách v oblasti bitcoinové osvěty.

Vybrané zdroje k dalšímu studiu

Seřazeno od nejpřístupnějších k pokročilejším. U online zdrojů doporučuji použít rozcestník na stackuj.cz v sekci Zdroje.

- Martin Šíp: Kryptoměny: *Bitcoin, Litecoin a ti druzí*, dostupné online na <https://navolnoze.cz/blog/kryptomeny-bitcoin-litecoin/>.
- Dušan Matuška: *Top 10 nejčastějších chýb kryptonováčikov a ako se im vyhnúť*, dostupné online na https://docs.google.com/document/d/1-f81SGG3JBqJCB7Th-Nh8TB_5frvjos8MGogeVp2WS8/edit.
- Jameson Lopp: *Bitcoin information and resources*, dostupné online na <https://www.lopp.net/bitcoin-information.html>.
- F. A. Hayek: *Využití znalostí ve společnosti*, dostupné online na <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/v/vedeni/vyuziti-znalosti-ve-spolecnosti.html>.
- Johan Norberg: *Pokrok: Deset důvodů, proč se těšit na budoucnost*, Praha, Liberální institut, 2018.
- *Bitcoin Twitter megathread*, dostupné online na <https://twitter.com/anilsaidso/status/1292862862436626432>.
- Parker Lewis a jeho blog *Gradually, then suddenly*, dostupné online na <https://unchained.com/blog/category/gradually-then-suddenly/>.

- Blog *Nica Cartera* na Mediu, dostupné na https://medium.com/@nic__carter.
- Blog *Roberta Breedlovea* na Mediu, dostupné na <https://breedlove22.medium.com/>.
- Murray Rothbard: *Peníze v rukou státu*, Praha, Liberální institut, 2001.
- F. A. Hayek: *Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku?*, Praha, Liberální institut, 1999.
- Frédéric Bastiat: *Co je vidět a co není vidět a jiné práce*, Praha, Liberální institut, 1998.
- Ludwig von Mises: *Byrokracie*, Praha, Liberální institut, 2002.
- Hans-Hermann Hoppe: *Democracy: The God That Failed*, New York, Routledge; Taylor & Francis Group, 2017.
- Ludwig von Mises: *Economic Calculation in the Socialist Commonwealth*, Auburn, Ludwig von Mises Institute, 1990.
- Robert F. Mulligan: *Property Rights and Time Preference*, The Quarterly Journal of Austrian Economics, 10, č. 1 (2007): s. 21–47.
- Arkadiusz Sieroń: *Money, Inflation and Business Cycles. The Cantillon Effect and the Economy*, Londýn; New York, Routledge; Taylor & Francis Group, 2020.
- Jesús Huerta de Soto: *Peníze, banky a hospodářské krize*, Praha, Liberální Institut, 2009.
- Franz Oppenheimer: *The State. Its history and development viewed sociologically*, New York, B.W. Huebsch, 1922.
- G. Edward Griffin: *The Creature from Jekyll Island: A Second Look at the Federal Reserve*, Westlake Village, American Media, 2010.

- Murray Rothbard: *Zásady ekonomie*, Praha, Liberální institut, 2005.
- Ludwig von Mises: *Lidské jednání*, Praha, Liberální institut, 2006.

BRAIINS Publishing

Josef Tětek

Bitcoin: Odluka peněz od státu

Jazyková redakce Hana Fruhwirtová, Anna Černá

Odpovědný redaktor Jáchym Černý

Grafická úprava a sazba Alžběta Holíková

Úprava obálky Jiří Chlebus

Marketingová strategie Kristian Csepcsar

Vytiskla tiskárna Havlíčkův Brod

116 stran, druhý dotisk prvního vydání

Vydalo nakladatelství Braiins Systems, 2022

braiins.com/publishing

ISBN 978-80-907975-8-1

